

Ludo Pivný

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
3/2016
23. január 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PLESANIE V OPERE
A NOVÉ PREDSAVZATIA
Strana 4.

NEČAKANE DOBRÝ ROK
SLOVENSKEJ EKONOMIKY
Strana 5.

PROF. RASTISLAV TÓTH
O POLITIKE A VOĽBÁCH
Strana 6.

KTO SA SÁM NEOPÚŠŤA,
TEN NEBÝVA OPUSTENÝ...
Strana 8.

J. ČOMAJ: MALÉ NÁVRATY
K LADISLAVOVI ŤAŽKÉMU
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Európa pácha samovraždu, rieši všetko, len nie vlastnú ochranu – takýto titulok som si prečítal pár dní po Novom roku. Vyslovil sa tak český bezpečnostný analytik Andor Šándor, známy aj slovenskej verejnosti. Potom prišli z Nemecka správy o tom, že približne tisícica mužov v Kolíne nad Rýnom počas silvestrovskej noci okrádala a sexuálne obťažovala ženy. Podľa šéfa kolínskej polície boli zrejme páchatelia „arabského alebo severoafrického“ pôvodu.

Premiér Robert Fico v reakcii na tieto udalosti prišiel s ešte prísnejším prístupom k migrácii. Slovensko už vlni odmietlo povinné kvóty a azyl udelilo len ôsmim žiadateľom. Okrem toho tesne pred koncom roka sme prijali stoštyridsaťosem asýrskych kresťanov. Predseda vlády SR vyhlásil, že treba zamedziť vzniku ucelenej islamskej komunity na Slovensku. Podľa osvedčených mediálnych manipulácií to bolo časťou spektra označené ako vyrábanie paniky a naháňanie voličských hlasov cez populizmus. Aj keď na Slovensku v súčasnosti reálny problém s migračnou vlnou nemáme, postoj veľkej časti obyvateľstva k migračnej politike EÚ je otvorene kritický.

Jedna vec je humanitárna pomoc a solidarita s tými, ktorým ide kdesi za morom skutočne o život. Druhá vec však je, ak tu niekto v mene akejkoľvek pseudolásky hlása dobrovoľné vzdanie sa vlastnej krajiny a budúcnosti na prospech fanatikov, ktorí sú schopní podľa svojej vízie zničenia Európy a jej premeny na islamské územie vyvraždiť a porobiť celé národy. Neobišlo by to veru ani tých, ktorí s otvorenou náručou v mene multikulturalizmu sú schopní privítať na tomto kontinente aj teroristov, ktorí už predtým vraždili tam, odkiaľ prichádzajú. Ak niekto chce páchať samovraždu rukami teroristov, nech do toho nezaťahuje aj tých, čo ešte majú zdravý rozum a zmysel pre sebazáchovu svojich rodín i územia štátu pre našich potomkov.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2016003

Bývalý predseda MS Jozef M. je obžalovaný z obzvlášť závažného zločinu Súd rozhodne, kto a ako v Matici gazdoval

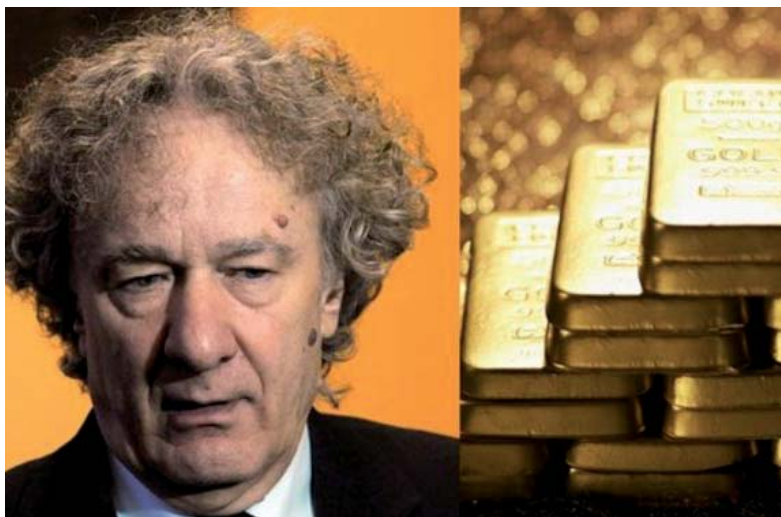
Ivan BROŽÍK – Foto: archiv

„Pozoruhodné hospodárenie“ v Matici slovenskej počas jej bývalého vedenia či zmiznutie Národného pokladu, na ktorý sa vyzbierali občania. To sú matičné traumy, ktoré súčasné vedenie inštitúcie po svojom nástupe do funkcií sľúbilo dať vyšetriť. Polícia, zdá sa, po rokoch objasnila, čo sa v národnej inštitúcii dialo. Prokurátor totiž pristúpil k žalobe.

Na základe podkladov z odboru kriminálnej polície Okresného riaditeľstva Policajného zboru Bratislava I podala prokurátorka na Jozefa M. obžalobu „pre obzvlášť závažný zločin porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku“ (presná citácia z upovedomenia o podaní obžaloby) na Okresný súd Bratislava III. Keďže podľa citovaného rozhodnutia je kauza predmetom rozhodovania súdu, Matica slovenská ako jeden z účastníkov sporu sa k nej v tomto období v úsilí prispieť k objektívnemu rozhodnutiu vyjadrovať naďalej až do právoplatného rozhodnutia súdu nebude.

■ PODSTATA KAUZY

Už v roku 2011 bola matičná, ale aj nematičná verejnosť informovaná o viacerých trestných oznámeniach, ktoré podal predseda Marián Tkáč. Všetky súviseli s vážnymi podozreniami na pravdepodobné nezákonnosti, ktoré sa stali v matičnom prostredí v čase, keď MS viedol Jozef Markuš. Týkali sa najmä obdobia druhej polovice deväťdesiatych rokov minulého storočia. V Matici sa vtedy začalo intenzívne podnikať s jej majetkom. Vznikla a rýchlo aj zanikla zbierka na Národný poklad spolu s vyzbieranými cennosťami a peniazmi. Matičný investičný fond až tak médiá nezaujímal, a preto priamo finančne poškodni

Bývalý predseda MS bude „pozoruhodné hospodárenie“ vysvetľovať pred súdom.

i samotná Matica slovenská museli konať, aby si napravili pošramotenú povesť a prípadne získali aj odškodnenie.

■ SVOJVŔLA VO VEDENÍ

Matica slovenská prevzala 19. 12. 2007 dlh spoločnosti Konštantín voči Matičnému fondu vo výške 6 938 308,20 Sk (dnešných 230 309 eur). Rozhodnutie o tomto prevzatí, inak povedané vyplatení dlhu z pokladnice Matice, podpísal Jozef Markuš. Doteraz v matičnom prostredí neexistuje doklad, že by na takéto konanie mal súhlas právoplatných matičných orgánov. To, že sa za neštandardných okolností

ocitla hodnota Národného pokladu v nebankovej inštitúcii, ktorá neskôr skrachovala, je viac známy problém. „Markušovci“ časť z neho vložili do Podielového družstva Slovenské investície.

■ ROKY VYŠETROVANÍ

Obvinenie na bývalého predsedu Matice slovenskej zo strany polície padlo po dvojročnom vyšetrovaní ešte vlni na jeseň. Polícia obviňuje Jozefa M. z toho, že jeho podpisom si Matica slovenská na seba prevzala miliónový dlh od Matičného fondu, ktorý vznikol v čase prvého kola kupónovej privatizácie a svoje kupóny doň vložili mnohí mati-

čari. Matica tento dlh uhradila z vlastnej pokladnice a peniaze už údajne nikdy viac nevidela.

„Keby bol Jozef M. nepodpisal dobrovoľne bez súhlasu matičných orgánov zmluvu medzi Maticou a Matičným fondom, tak by Matica mala v korunách o šesť miliónov plus úroky viac,“ vyjadril sa na túto tému už skôr súčasný predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. „O nijakú stratu nešlo. Matičný fond kontrolovala Matica slovenská, takže nehrozilo, že tie peniaze za dlh uniknú,“ reagoval J. Markuš. Matičný fond je v súčasnosti v likvidácii. Je teda už len na rozhodovaní súdov, komu dajú v týchto dlhoročných kauzách za pravdu. Zostáva len dúfať, že súdneho rozhodnutia sa mnohí poškodení vzhľadom na svoj vysoký vek aj reálne dožijú.

Napriek tomu je nevyhnutné, aby sa slovenská a matičná verejnosť dozvedela, kto je za chyby v Matici slovenskej zodpovedný. Ak sa vina preukáže, musí prísť aj trest. V tejto súvislosti budú predstavitelia Matice slovenskej opätovne riešiť aj otázku defraudácie peňažnej časti zbierky na Národný poklad. Bývalé vedenie ju totiž investovalo do nebankového subjektu, ktorý vytunelovali vrátane peňazí z uvedenej zbierky. Zatiaľ sa však vyšetrovacie orgány nechceli stotožniť s tým, že aj v tomto prípade môže ísť o trestný čin.

3 OTÁZKY PRE:

sochára Mariana DRUGDU, ArtD., laureáta Ceny FVU za rok 2015

Variabily aj ich vynálezca sa dočkali uznania

• Koncom roka ste si v Sieni Dušana Jurkoviča prevzali výročnú Cenu Fondu výtvarných umení za významný prínos v oblasti výtvarného umenia a zároveň ste v Spolku architektov Slovenska predstavili aj reprezentatívnu kolekciu svojich variabilov – čo je vlastne váš umelecký vynález.

Vari najlepší vystihla podstatu týchto artefaktov teoretická umenia Luba Belohradská, ale aj ďalší historik umenia, ktorý moderoval slávnostný akt, Peter Mikloš. Tvorbou týchto variabilných objektov sa zaoberám od roku 1976. Keďže každý z nich dokáže jednoduchou výmenou farebných plátň s geometrickými vzormi vytvoriť 678 variácií a potom ďalšími zmenami pozícií až niekoľko tisícok možností,

nazval som ich variabily. Uplatňujem ich nielen v závesných obrazoch, ale aj v sochách, šperkoch a iných umeleckých realizáciách.

• Na tomto obmedzenom rozsahu ťažko vysvetliť technológiu fungovania a účinku variabilu. Dlho by sme rozprávali aj o tom, s akým dešpektom prijímal tento váš „vynález“ v oblasti geometrickej abstrakcie umeleckí teoretici bývalého režimu. Skôr vás zrejme akceptovali vo svete ako doma...

Za sochu Otáčajúca sa postava som získal v roku 1990 odmenu FVU na výstave Socha piešťanských parkov a v roku 1998 ma Masarykova akadémia v Prahe poctila cenou za tvorivú umeleckú činnosť. Ale to ešte nehovoríme

o variabiloch. Uznanie „sveta“ prišlo až po výstavách v Centre geometrickeho umenia MADI (mobilita, abstrakcia, dimenzia, invencia) v Paríži (2005, 2006), v Národnom centre súčasného umenia v Moskve (2006), na výstave Európsky park vo Vespréme (2006), Galérie MADI v Györi, na prehliadke Monochrom v Galérii Orion v Paríži a tiež po výstave slovenského úžitkového umenia v belgickom Monse (2006).

• Tieto prehliadky vás katapultovali do zbierok a expozície Múzea MADI v brazílskom meste Sobral. Aké pranie by vás na začiatku roka potešilo?

Aby sa mi jedno aj druhé darilo...

Zhovárať sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 4/2016
SI PREČÍTAŤE

■ Daniel ŠUSTEK patril k najzaujímavejším postavám slovenskej minulosti
■ Patril do zakladajúcej družiny národovcov – staviteľov Matice slovenskej
■ V areáli gymnázia vo Vranove nad Topľou georadaram lokalizovali stredoveké priestory

Úmrtie kňaza Antona Srholca nastavuje zrkadlo médiám Politická korektnosť za hranicou únosnosti

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Počas aktu odovzdávania najvyšších štátnych vyznamenaní prezidentom Slovenskej republiky Andrejom Kiskom došlo k zaujímavej situácii. Prezident totiž vyhlásil minútu ticha za zomretým kňazom Antonom Srholcom. Prečo? Bol takou významnou osobnosťou pre Slovensko, aby prezident prerušil slávnostný akt? Alebo aj týmto spôsobom chcel vyjadriť, koho prezidentom je? Prezidentova účasť a prejav na Srholcovom pohrebe už nijako neprekvapili.

Slovenská televízia venovala veľkú pozornosť úmrtiu tohto katolíckeho kňaza, o ostatných médiách ani nehovoriac. Periodikum týždeň ho zobrazil na titulnej strane ako Pána Boha. V takomto mediálnom ošiali nad stratou kňaza sa ťažko píše tým, ktorí nezdieľajú rovnaké názory. Najmä ak porovnáme mediálny ohlas na úmrtie Srholca s ohlasom na nedávno zosnulého kardinála Korca, ktorý sa do dejín Slovákov a cirkvi zapísal zlatými písmenami. Že išlo o kontroverznú postavu verejného života, svedčí aj jeho osobné vyznanie na televíznej obrazovke. Priznal sa, že ako bezdomovec cirkvi sa cíti veľmi slobodne.

Srholec pre svoje názory nachá-

dzal porozumenie najmä medzi heretikmi. K jeho reformátorskému čítaniu má blízko napríklad český kňaz Tomáš Halík. Hovorí o ňom, že „predstavoval tú tvár slovenskej katolíckej cirkvi, ktorá je vierohodná, oslovujúca i mnoho hľadajúcich ľudí a vnášajúca nádej a inšpiráciu do nášho zložitého sveta“. Srholec svet nebol v spoločenstve cirkvi. Považoval ju za poslednú baštu totality. Potreboval inú a za takú označoval svoju organizáciu politických väzňov.

■ FALZIFIKÁCIE KDH

V roku 1999 skončila jednotná organizácia politických väzňov (KPVS). Srholec sa „náhodou“ stal

spoluzakladateľom novej KPVS. Jej členom sa nemohol stať úplne hoci-ktorý politický väzeň, ale len ten, kto mal pozitívny vzťah k politike KDH. Ak jeho aktuálny predseda Ján Figeľ hovorí, že „spriatelili a spojili nás nielen duchovné hodnoty, ale aj politické presvedčenie a dlhé roky spolupráce“, to je pravda. No nie je však pravda, že „bol predsedom blízkej sesterskej organizácie – Konfederácie politických väzňov Slovenska (KPVS), ktorá vznikla po páde komunizmu v rovnakom období ako KDH“. Nie, Srholcova organizácia nevznikla súčasne s KDH. Ale možno práve KDH iniciovalo vznik svojich organizácií od odborov až po politických väzňov.

Pozdrav na rozlúčku – kňaz Anton SRHOLEC je už iba spomienka.

Srholec mal veľmi blízko k politikom KDH, Ivete Radičovej či Andrejovi Kiskovi, ktorý porušil tradíciu kladenú vencov 17. novembra k pamätníku politických väzňov komunizmu na bratislavskom cintoríne Vrakúňa a poklonil sa iba obetiam zastreleným na úteku pri pamätníku, ktorého výstavbu inicioval Srholec. Možno preto, že sám bol zaistený pri neúspešnom pokuse o prekročenie hraníc a vo väzení prežil desať rokov. Anton Srholec významne polarizoval spoločnosť veriacich.

Snažil sa správať ako reformátor cirkvi. Vnášal do nej prvky iných vierovyznaní. Môže sa preto zdať neuveriteľné, že našiel porozumenie práve u politikov s pravicovou orientáciou. Podporou politiky KDH sa však stal mediálnou i politickou hviezdou korporátnych a opäť neuveriteľné – liberálnych médií. Podpora správnej politickej strany vytvára priestor pre popularitu a dobrú kariéru. Taká je slovenská realita v médiách. Je skôr jej kariatúrou než odrazom života.

Slovenskí učitelia siahajú ku krajným riešeniam – sú za tým voľby? Nad školstvom sa vznáša štrajková hrozba

Ivan BROŽÍK – Foto: aktuality.sk

Nové školské odbory sa pripojili k štrajkovej pohotovosti vyhlásenej Iniciatívou slovenských učiteľov. Vyzývajú svojich členov a sympatizantov, aby sa pripojili do nátlakových akcií za splnenie troch požiadaviek Iniciatívy slovenských učiteľov (ISU). Akceptovanie požiadaviek ISU považujú Nové školské odbory (NŠO) za prvý krok na ozdravenie a naštartovanie skutočnej reformy slovenského školstva. Termín v podstate ultimáta má uplynúť 25. januára.

Ak podľa učiteľov dovtedy vláda a parlament nenavrhnú konkrétne legislatívne opatrenia na zlepšenie stavu slovenského školstva, vstúpia v tento deň do štrajku. „Znamená to, že pedagogickí a odborní zamestnanci materských, základných a stredných škôl a školských zariadení, ktorí sa stotožňujú s našimi požiadavkami, prerušia v tento deň prácu,“ vysvetlil na stretnutí s novinármi Viktor Križo z ISU. Dodal, že „... k tomuto kroku sme sa odhodlali preto, lebo minister školstva síce opakovanne uznal opodstatnenosť našich požiadaviek, ale ani on, ani vláda,

neuskutočnili žiadne konkrétne kroky vedúce k ich splneniu“.

Podobný postoj má aj Slovenská komora učiteľov (SKU). Požiadavky ISU sú totiž totožné s požiadavkami, ktoré SKU adresovala ešte v októbri 2015 vláde. Žiadajú, aby štát zvýšil tarifné platy všetkých pedagogických a odborných zamestnancov v regionálnom školstve od februára tohto roka o stoštyridsať eur a o deväťdesiat eur od začiatku roka 2017.

■ ZNOVA KREDITY

Taktiež aby vláda prijala novelu zákona o pedagogických a odborných

zamestnancoch, ktorou by sa opäť zaviedla možnosť získavať kredity overením kompetencií a zrušila sedemročnú obmedzenú platnosť kreditov. Učitelia zároveň chcú, aby sa zvýšili rozpočty ministerstiev školstva a vnútra na rok 2016 o štyristo miliónov eur s cieľom vyrovnáť existujúce rozdiely vo vybavenosti škôl.

„Ten systém nás zomlel a dnes sme zostali apaticki, rezignovaní a unavení. Štrajk naruší vyučovanie, výrazne ochromí fungovanie škôl, ale to, čo môžeme získať, je omnoho väčší benefit. Myslim si, že nám to za

to stojí,“ povedala pri príležitosti vyhlásenia o štrajkovej pohotovosti Jana Ftáčnik Pastorková z ISU.

■ POSTOJ ODBORÁROV

Úspech štrajku podľa zástupcov iniciatívy bude závisieť od toho, koľko škôl a učiteľov sa doň zapojí. Nemusia to byť však všetky. Iný postoj má Odborový zväz pracovníkov v školstve a vede (OZPŠaV). „Zväz nemôže brániť svojim členom využiť svoje ústavné práva, avšak v momentálnej situácii odporúča

zvážiť efektívnosť zapojenia sa do uvedených aktivít,“ informoval TASR predseda OZPŠaV Pavel Ondek. Zväz avizoval zvolanie partnerských organizácií pôsobiach v rezorte školstva za účasti ministra školstva Juraja Draxlera. Na tomto stretnutí majú žiadať návrh riešenia problémov regionálneho a vysokého školstva.

■ VOĽBY V POZADÍ?

Nedávno bola podpísaná kolektívna zmluva vyššieho stupňa, v ktorej sa opätovne dosiahlo čiastočné zlepšenie finančného ohodnotenia nielen pedagogických a odborných zamestnancov regionálneho školstva, ale aj pedagogických zamestnancov vysokého školstva a všetkých nepedagogických zamestnancov. Zaujímavý bude aj postoj verejnosti. Či požiadavky učiteľov podporí, alebo naopak obviní ich možno aj z toho, že zasí rodíci budú musieť riešiť dovolenky a náhradné opatrovanie. Podľa aktuálnych informácií v čase uzávierky tohto čísla SNN predseda parlamentu Peter Pellegrini, ako aj minister školstva Juraj Draxler označili podnecovanie k štrajku učiteľov za spolitizovaný nátlak.

VŠIMLI SME SI

Na prelome rokov sa dostáva k čitateľovi pozoruhodné svedectvo prof. Ivana Lалуha pod názvom Čriepky z poslaneckých lavíc. Obsah knihy sa však číta ako dramatická prehliadka dejinných udalostí. Je to spomienka na Federálne zhromaždenie, pomlčkovú vojnu, vojnu o spojovník či rozdeľovník.

Svedectvo poslanca Láluha

Je to o dráme, keď česká politika zrazu objavila, že republika vznikla ako Česko-Slovensko. Medzi ostrojazyčníkov v parlamente patrilo Miloš Zeman. Nikto netušil, že raz bude českým prezidentom. Kapitola V Moskve u prezidenta M. S. Gorbačova o. i. pripomenie, akú úlohu tento politik mohol, ale nezohral vo vlne očakávaní pri návšteve Bratislavy. Nasledujú svedectvá o zdĺhavých rokovaniach pri príprave česko-slovenských zmlúv, drobení VPN, prelomových voľbách v júni 1992, iniciatíve Za zvrchované Slovensko či o rokovaniach víťazov voľieb – slovenského HZDS na čele s V. Mečiarom a českého ODS na čele s V. Klausom. Čitateľ SNN si možno spomenie na rozhovory s prof. Lalahom, v ktorých hovoril o medzinárodných súvislostiach vzniku SR. A vyhlásení slovenského parlamentu 3. decembra 1992. Bolo nutné, lebo „neprestávali nepravdivé články a ohovárania Slovenskej republiky v zahraničnej tlači“. Nasledovala dramatická cesta do Štrasburgu, aby sa zabránilo izolácii SR. Nebolo to bez nekorektnosti z českej strany.

Prof. I. Laluha pochádza po meči, teda z otcovskej strany, z osady Lalahová pri Terchovej. Vydal spomienky teraz, keď niekdajšie búrlivé udalosti už nie sú predmetom nemilosrdných domácich a medzinárodných publicistických vojen. S odstupom sa môžeme s jeho pomocou pozrieť na päťdesiatosemročného človeka, ktorý sa ocitol v prudkom víre doby, ktorá vyvrcholila slovenskou zvrchovanosťou. Je dobre, že besedu o knihe pripravuje Matica slovenská s autorom, dlhoročným matičiarom.

(ddk)

Významné nálezy z kniežacieho germánskeho hrobu pri Matejovciach Perly stredoveku v Podtatranskom múzeu

Z nemeckých laboratórií sa na Slovensko podľa informácií portálu teraz.sk vracajú unikátne nálezy z hrobky germánskeho kniežata, ktorú pred takmer desiatimi rokmi objavili v Matejovciach pri Poprade. Vzácné nálezy analyzovali a následne zakonzervovali na špecializovaných pracoviskách v Schleswigu.

Tamojší vedci podľa spomínaného portálu pracujú na dešifrovaní hádaniek, ktoré hrobka z prelomu 4. a 5. storočia nášho letopočtu až doteraz ukrývala. „Podarilo sa objaviť úžasný kus koženého puzdra na luk a šípy. Našiel sa aj prútený košík, v ktorom boli pozlátené strieborné nožnice a toaletné veci,“ oznámil archeológ Karol Pieta z Archeologického ústavu SAV v Nitre, vynikajúci odborník medzinárodného významu, ktorý sa desaťročia podieľal na výskumoch keltského osídlenia na Havránku v Liptove, kde vzniklo múzeum v prírode, a na ďalších významných archeologických lokalitách, ako je slovenské hradiisko v Bojnjej. Bol aj vedúcim zahraničného výskumu kniežacej hrobky z čias sťahovania národov v Poprade -Matejovciach.

V roku 2006 bol pri stavbe priemyselného parku v popradskej mestskej časti Matejovce nariadený archeologický výskum. Aby sa stabilizovala podmáčaná plocha na jednom mieste staveniska, zemný mechanizmus hlbil jamu, pričom v hĺbke 250 – 300 centimetrov narazil bager na drevené trámy. Obsluha stroja si najskôr myslela, že je to bunker z druhej svetovej vojny a bager začal konštrukciu rozoberať. Časť stropu unikátnej kniežacej hrobky preto nadvihli, ďalej

sa však nepokračovalo a o náleze informovali Podtatranské múzeum v Poprade.

ČO INÍ NEPÍŠU

Kniežacia hrobka v čase výskumu.

Slovenskí archeológovia potom vykonávali naozaj kvalifikovaný a zodpovedný výskum. Podarilo sa im objaviť a dočasne zakonzervovať množstvo historicky vzácných artefaktov. Samotný výskum zorganizovali odborníci inak, ako je bežné. Jeho podstata sa neuskutočňovala v teréne, ale celé bloky z náleziska boli prevážané do interiéru a až tam

sa postupne a podrobne prehliadali. „Takáto metóda je oveľa drahšia, ale, samozrejme, je aj podstatne precíznejšia,“ vysvetlil Karol Pieta. Väčšina menších predmetov by už mala byť na Slovensku. V Nemecku podľa zverejnených informácií zatiaľ zostáva konštrukcia kniežacej hrobky, pretože na jej konzerváciu bude nutné vyvinúť špeciálnu metódu. V laboratóriách zostanú aj niektoré zmrazené bloky, ktoré budú určené pre výskumy v budúcnosti.

„Neplánujeme všetko prebádať teraz, pretože v budúcnosti sa bude dať z tohto archeologického materiálu získať ešte oveľa viac poznatkov. Vedecké postupy a rôzne technológie stále napredujú, veď keby sa napríklad hrobka našla pred nejakými päťnástimi rokmi, tak z nej máme oveľa menej informácií, pretože by sme mnohé zo súčasných metód ešte nemohli využiť,“ skonštatoval pre portál teraz.sk riaditeľ Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre Matej Ruttkay.

Väčšina nálezov bude sprístupnená aj verejnosti. Zaujímavosťou mnohých z nich môžu vidieť v Podtatranskom múzeu v Poprade.

Ivan BROŽÍK
Snímka: archív autora

NÁZORY

Imigrantská nároková kultúra

Roman MICHELKO

Ak by žil dnes George Orwell, tak by pri sledovaní súčasných mainstreamových médií musel cítiť obrovské zadosťučinenie. Jeho vízia newspeaku sa dokonale naplnila. Politicky korektný jazyk, rovnako ako v jeho apokalyptickej vizii, neumožňuje, aby sa ľudia dozvedeli pravdu, ba dokonca cieľom súčasných sociálnych inžinierov je vďaka jazyku „predchádzať zločinom“. Samozrejme, toto úsilie je prudko asymetrické, teda jedna časť spoločnosti je v podstate beztrietna, pričom druhá je prísne doktrínálne kontrolovaná.

Klasickým príkladom informovania v novodobom politicky korektnom newspeaku bolo informovanie o sexuálnych násilnostiach v Kolíne, ale aj v iných nemeckých mestách, resp. vo Švédsku. Média hlavného prúdu spočiatku udalosti v Kolíne zlah-

čovali, vytesňovali, či dokonca popierali fakty. Vraj útoky vôbec neboli masové a už vôbec za nimi neboli imigranti. Až keď bolo podaných vyše päťsto trestných oznámení a prípad sa už nedal nijako utuľiť (na základe jednoznačných výsledkov vyšetrovania), museli aj politicky korektné médiá začať informovať (aj keď so značným oneskorením) o tom, čo sa vlastne stalo.

Ukazuje sa však, že nielen médiá sú determinované autocenzúrou. Rovnako je to aj so špičkami polície, ktoré fatálne zlyhali práve preto, že vedenie polície si nedovolilo razantne zasiahnuť proti vyčíňajúcim imigrantom prevažne zo severnej Afriky. Začalo sa to už pri policajnom zásahu, keď veliaci dôstojníci nevydali rozkaz na priamy zákrok proti útočníkom a na ich zadržanie.

Svedkovia, vrátane cudzincov, sa sťažovali, že polícia sa len prizerala. Pokračovalo to vyhlásením kolínskeho policajného vedenia, že informácie o imigračnom pôvode útočníkov nemôžu potvrdiť. Nasledovali mylné informácie niektorých

KOMENTÁR

médií, že za útokmi pravdepodobne vôbec neboli prisťahovalci.

K obratu prišlo až po protestoch – oprávnených protestoch – nemeckej verejnosti, ktorá sa dožadovala informácií. Nemci sa v online diskusiách aj na sociálnych sieťach zradikalizovali a nahnevane žiadali vládu, aby incident prestala ignorovať. Aj tu však vidieť dvojaký prístup. Demonstrácie protiimigrantskej a protimoslimskej Pegidy sú bez pardonu aj v tých najväčších mra-

zoch rozháňané vodnými delami, pričom s imigrantskými výtržníkmi sa vždy zaobchádza v rukavičkách.

Tu sa dostávame k otázke, komu to vlastne vyhovuje? Žijeme v absurdných časoch, keď menšiny (sexuálne, jazykové či etnické) majú vysoké nadpráva a, naopak, majorita je potláčaná. To vedie k niektorým nepredstaviteľným skutočnostiam. V očiach imigrantov tak vznikla ničím neoprávnená nároková kultúra. Sú presvedčení, že ich neadekvátne nároky sú plne oprávnené a že ich nadpráva priamo vyplývajú z „bremena bieleho muža“, ktorý nesie zodpovednosť za ich koloniálnu minulosť – a práve týmito nadprávmi je povinný splácať ju aj nasledujúcim generáciám.

Politická korektnosť, hedonizmus, rozpad rodiny a mnohé iné negatívne javy, ktoré tu máme aj vinou genderovej ideológie, nás robia v očiach imigrantov ľahkou korisťou. Následkom veľmi skreslených informácií, ktoré migranti dostali od prevádzkačských mafii vo svojich domovských krajinách, sú presvedčení, že ich správanie je v poriadku a hostiteľské krajiny, resp. ich občania, sú priam povinné prispôbiť sa ich men-

talite, spôsobu života a hodnotám. Iste aj z tohto presvedčenia vyplývajú výzvy pomätených proimigračných aktivistov, že vlastne Európania – v tomto prípade Európanky sú si do značnej miery samy na vine. Násilnostiam mohli predísť, ak by večer nechodili vonku samy, ale len v spoločnosti mužov, a ak si dovolili taký hazard, tak sa vlastne nemajú čomu čudovať...

Rovnako nebezpečné sú napríklad kázania nórskych imámov, že islamské právo šaria by malo mať univerzálnu platnosť a oni budú majoritu akceptovať, len ak sa Európania podriadi. Z tohto hľadiska je román Michela Houellebecqa Podvolení, podľa ktorého sa už v blízkej budúcnosti spoja všetky francúzske strany proti Marine Le Penovej a radšej akceptujú moslimského prezidenta než „nacionálnu extrémistku“, skôr reálnou prognostickou knihou než akousi apokalyptickou víziou našej blízkej budúcnosti.

Verím však, že rozvrat západnej civilizácie ešte nie je nezvratný a aj udalosti vo Švédsku, v Kolíne i v ďalších nemeckých mestách budú skôr poslednou výstrahou, a nie umiераčikom našej civilizácie.

Pod vlajkou Matice slovenskej

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

V deň výročia smrti Ľudovíta Štúra som sa vybral popri Dunaji po Rázusovom nábreží k súsošiu Štúrovcov v centre Bratislavy. Na hladine našej veľrieky ma zaujali dve zaujímavé dizajnérske upravené lode spojené cez boky lanami ako dvojčky pupočnými šnúrami. Na stožiaroch lodí sa hojďali vlajky Matice slovenskej. Zišiel som na pontón k jednej z lodí, reku zistím, čo to znamená. Aj som zistil. Krátka cesta po nábreží ma doviedla k objavu nového magického miesta na rieke vzdialeného iba čosi vyše sto metrov od Námestia L. Štúra. Romantický a mystický pocit vo mne upevnila aj prehliadka oboch lodí, na ktorú ma pozvala Katarína Hanušinová, riaditeľka projektu ABA, čo znamená Akadémia Adolfa Bencu. Neskôr sa k nám

pridal aj autor myšlienky Karol Géci, ktorý mi vysvetlil, prečo sú na lodiach vlajky Matice slovenskej. Nie je to tak, že Matica sa vo svojej problematikej finančnej situácii rozhodla postaviť si

POZNÁMKA

vlastnú flotilu lodí a zarábať na preprave ľudí a tovaru.

Desiateho decembra 2015 vplávali po Dunaji do centra Bratislavy dve špeciálne lode Muráň a Tábor, plávajúce galérie pod vlajkou Matice slovenskej. Pristavenie lodí je zaznamenané aj na krátkom dokumentárnom filme s názvom Plávajúce galérie pod matičnou vlajkou. Ide o unikátny projekt, na začiatku ktorého bola myšlienka spájať východoeurópske a západoeurópske aqua-

tória nielen cez vodné cesty, ale aj prostredníctvom kultúry. V súčasnosti je to zatiaľ možné iba cez transeurópsky kanál Dunaj – Rýn – Mohan, ale zámerom je už oddávna spojiť aj rieky Dunaj, Odru a Labe. Je to známy projekt, ktorý nachádza podporu aj u súčasného prezidenta Českej republiky. Hlavnou podporovateľkou projektu Plávajúce galérie, nad ktorým od roku 2014 prijal záštitu Marián Tkáč, predseda Matice slovenskej, je Monika Bazsová. Hlavným umeleckým aktivistom je Katarína Hanušinová a autorom projektu Karol Géci, ktorý je aj predsedom záujmového Odboru slovenskej vzájomnosti Matice slovenskej. Autorom malieb na lodiach je Adolf Benca, americký maliar slovenského pôvodu a svetového formátu. Pre-

stavenie bývalých plavidiel na výstavné priestory bolo financované zo súkromných zdrojov bez akejkoľvek dotácie.

Plávajúce galérie na ľavom brehu veľtoku v centre hlavného mesta Slovenska sú zachránené z vrakoviska či cintorína lodí, kde pomaly speli k rozkladu v hrdzi. „Lodiam sme pomohli k druhému životu. Plávajúce galérie sú regulárne plavidlá, ktoré spĺňajú všetky medzinárodné štandardy. Tieto lode majú svoje nové platné lodné listy,“ hovorí autor projektu Karol Géci. Skupina zanietených ľudí okolo neho dokázala, že aj zo starého a odpísaného sa môže znovu zrodiť niečo nové, naplnené duchom, prácou, umením, nápad, úsilie, obetavosť a zameranie na cieľ, ktorým je oživenie a obohatenie každodennej reality o duchovný rozmer umenia. Inaugurácia plávajúcich galérií bude v Bratislave už 28. januára. Neskôr sa vydajú na tritisíc kilometrov dlhú plavbu naprieč Európou, aby zakotvili v Prahe, kde budú prezentovať nielen výtvarné umenie, ale aj myšlienky slovenskej vzájomnosti.

SPOZA OPONY

Druhý program RTVS dával v jeden večer, večer, keď mali pravoslávni a gréckokatolíci Vianoce, tri či štyri ruské rozprávkové príbehy. Tým nás upozornil, že sú cirkvi, ktoré majú Vianoce inokedy – po prelome rokov zo Silvestra 2015 na Nový rok 2016.

Oni tie sviatky nemajú inokedy, majú ich len podľa juliánskeho kalendára, kým všeobecne platí gregoriánsky kalendár. My s tým vo všeobecnosti nemáme problémy. To v Rusku sovietska moc (bolševici) zmenila juliánsky kalendár na gregoriánsky. A tak sa v jeden rok skončil január a na druhý deň bol odrazu 14. február. Bola to sovietska moc (bolševici), kto sa odstrihol od cárskej minulosti a pridal sa k Európe. Lenže tradíciu len tak ľahko nezmeníš. A tak vznikla aj tradícia Starého Nového roku, Nového roku podľa juliánskeho kalendára, teda trinásť dní po Novom roku. Cirkev má nemenné tradície a až po Novom roku je Roždestvo Christovo a Bogojavlenie.

Kým volakedy sa začína pracovný rok už 2. januára, teraz to viac-menej trvá div nie do polovice januára. V televízii možno sledovať príhovory napríklad prezidenta. Ten

Prečo je Nový rok štyrikrát

Dušan D. KERNÝ

však pozdravuje na konci roka či na začiatku nového všetky náboženstvá Ruskej federácie, popri pravoslávnych aj moslimov, judaistické a budhistické náboženstvá. Dá sa povedať, že v Rusku sa začína Nový rok najmenej štyrikrát, každý si ho má aj podľa svojho kalendára.

Málokto mimo Ruska v dnešnej Európe si uvedomuje, aké obrovské množstvo moslimov je v tejto federácii. Najväčšia mešita v Európe je v samotnej Moskve. Prítom moslimovia nie sú nijakým horúcim politickým či mediálnym problémom. Nelomcujú

ruskou politikou. Pri otvorení mešity bolo s tisícami moslimov vidno aj prezidenta Putina, v dnešnej Európe obraz nevidaný. Pri dnešnom pohľade na Európu si v Moskve nemožno

bojovať na strane Islamského štátu na Blízky východ. A to isté by robili aj na ruskej pôde. Pravda, keby mohli.

Situácia v Rusku nie je jednoduchá. Patriarcha pra-

mená, osobitne ak to hovorí najvyšší predstaviteľ pravoslávnej cirkvi.

S týmto vedomím sa pozerá na masy veriacich v Chráme Krista Spasiteľa v strede Moskvy. Stojí na mieste pôvodného, ktorý Stalin nechal zbúrať a urobil na jeho mieste kúpalisko. S týmto vedomím vníma účasť prezidenta Putina v obnovenom chráme v Turgine, neďaleko Tveru, kde kedysi krstili jeho starých rodičov. Je to len chvíľa, keď človek chápe, že nemožno vidieť len tú propagáciu svetskej moci aj počas sviatkov, ale aj úprimnú snahu masy veriacich. Veď práve tak je to aj u nás. Dokonca mám dojem, že sa aj modlime k tomu istému Bohu, aj keď je v Rusku Nový rok prinajmenej štyrikrát. Ľudia chodia do chrámov, lebo tam nachádzajú to, čo si nemožno kúpiť. Pokiaľ ide o Rusko, je dobre, že do tých chrámov môžu chodiť nielen masovo, ale aj pokojne. Teraz väčšmi ako inokedy by sme si mali aspoň na chvíľu cenu toho pokoja my v tejto časti Európy uvedomiť.

SEBAOBRAHA

„Viac ako štvrtina mladých ľudí vo veku od dvadsaťpäť do dvadsaťdeväť rokov nerobí vôbec nič. Nechodia do školy, nepracujú a ani nikde nepraxujú,“ povedal Viliam Páleník zo Slovenskej akadémie vied, pričom spresnil, že sú to napríklad ľudia zo segregovaných rómskych komunít, ktorí sú len ťažko zamestnateľní a pre ich zamestnanie vláda nerobí nič. „Celé skupiny mladých ľudí nie sú vôbec zaznamenané na trhu práce, ani sa nepovažujú za nezamestnaných, lebo nikdy prácu nehľadali. Sú celkom mimo trhu práce. Ich podiel v obyvateľstve u nás sa nemení od roku 2006.“

Máme dostatok pracovnej sily

„Ak si to porovnáme s inými krajinami, horšie je to v Španielsku, Grécku, Bulharsku, Taliansku, kde sa tento podiel pohybuje okolo tridsať percent. Patrime tak z tohto hľadiska k najhorším krajinám EÚ,“ dodal V. Páleník s tým, že je potrebné, aby sa títo ľudia podchytili v rámci zamestnávania v podporovaných inkluzívnych podnikoch, kde by sa zamestnali približne na dva roky na riadnu pracovnú zmluvu, aby získali dostatočnú úroveň pracovných zručností potrebných na pôsobenie na otvorenom trhu práce. „Bez pracovných návykov sa nedostanú na trh práce. Ich pracovnú silu však budeme v budúcnosti potrebovať,“ upozornil akademik.

Minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR Ján Richter koncom novembra 2015 vyzdvihol zníženie nezamestnanosti mladých do dvadsaťdeväť rokov z 34,8 percenta na dvadsaťtri percent. Podarilo sa vraj zabezpečiť trinásťtisíc pracovných miest a zamestnanie mladých ostáva jednou z priorit. V takzvaných hladových dolinách, kde je najvyššia miera nezamestnanosti, sa bude uplatňovať podľa slov ministra pozitívna diskriminácia. Neobáva sa ani nedostatku kvalifikovaných pracovných síl, a to ani v súvislosti s príchodom novej automobilky Jaguar Land Rover na Slovensko. O prácu v novej automobilke sa prostredníctvom dotazníka ústredia práce uchádza už 11 600 ľudí. Celkovo na stránku Internetového sprievodcu trhom práce, kde je dotazník umiestnený, kliklo až deväťdesiatdva tisíc ľudí. Informoval o tom Marián Valentovič, generálny riaditeľ Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

Minister Ján Richter mal nedávno pracovné stretnutie s piatimi prezidentmi najdôležitejších priemyselných výrobných zväzov, ktoré zabezpečujú až osemdesiat percent hrubého domáceho produktu na Slovensku. „Ide o automobilový priemysel, strojár, elektrotechnický priemysel, hutnícky priemysel a stavbár. Zhodli sme sa na potrebe účinnejšej spolupráce. Chceme zapojiť priamo aj priemyselné zväzy do rekvizifikácie a vzdelávania,“ povedal minister a doplnil, že o tom, čo potrebujú zamestnávateľia, hovorí Národná sústava povolani.

Podľa aktuálnych údajov Štatistického úradu SR miera nezamestnanosti počas prvých troch štvrtí rokov roka 2015 medziročne klesla o 1,8 percentuálneho bodu a dosiahla úroveň 11,6 percenta. Počet nezamestnaných sa v tom období znížil na tristoosemnaťtisíc osôb. Pozitívny vývoj na trhu práce bol podľa štatistik ovplyvnený poklesom dlhodobej nezamestnanosti. Najvyšší počet nezamestnaných bol v Prešovskom a v Banskobystrickom kraji. Nezamestnanosť však v treťom štvrtroku 2015 klesla vo všetkých krajoch, relatívne najviac v Žilinskom a Trenčianskom kraji.

Robert LANDIS

Organista Konkatedrály sv. Martina v Bratislave je Daniel GABČO

Hru na kráľovský nástroj dedia

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Organ ako najväčší hudobný nástroj sa nám najčastejšie spája s priestormi chrámov, prípadne s koncertnými sieňami. Hoci má Daniel GABČO len dvadsaťšesť rokov, v bratislavskej Katedrále sv. Martina pôsobí ako organista od mája 2014, hra na organe a hudba všeobecne je od detstva neodlúčiteľnou súčasťou jeho života.

• Ako sa začal vyvíjať váš vzťah k majestátnemu kráľovskému hudobnému nástroju?

V roku 1999 sa po desaťročiach pôsobenia rozhodol ukončiť svoju činnosť miestny organista a nastala situácia, že nemal kto hrať na svätých omšiach. V tom čase som ako desaťročný chodil na klavír na základnú umeleckú školu v Púchove. Mne by vtedy taká myšlienka ani nenapadla, dôležité je, že napadla môjmu otcovi. Od adventu 1999 sa teda môj život prvýkrát spojil s organom, pričom som netušil, že to bude navždy. Spolu so starším bratom Jánom sme začali hrať pravidelne sväté omše a prakticky každý deň sme boli s týmto nástrojom v kontakte. Mohli sme tak pokračovať v stopách nášho starého otca, ktorý v Púchove dlhé roky pôsobil ako organista, čo mi, žiaľ, nebolo dopriate zažiť.

• Je možné, že väčšina organistov sa k nástroju dostala podobným spôsobom?

Je to možné. Otázka je, do akej miery je hudobník ochotný a schopný rozvíjať svoj talent. Ak je organ to, čomu sa chce venovať celý život, najčastejšie smeruje na konzervatórium. Na základnej umeleckej škole sa dá organ študovať až od druhého cyklu, aj preto prijímacie skúšky na konzervatórium pozostávajú z hry na klavíri. Na konzervatóriu je možné špecifikovať voľbu medzi dvoma odborami – cirkevná hudba a hra na organe. Hra na organe je zameraná viac koncertne, cirkevná hudba liturgicky. Ja som si zvolil individuálnu formu štúdia. Po maturite som sa rozhodol venovať sa naplno hudbe. Najlepšou voľbou v tomto smere na Slovensku je VŠMU, kam smerovali moje ďalšie kroky.

• Aké je teda vaše ďalšie hudobné vzdelanie?

V roku 2015 som ukončil štúdium na VŠMU v odbore hra na klavíri v triede profesora Daniela Buranovského, v súčasnosti študujem v poslednom ročníku

Daniel GABČO, organista v Konkatedrále sv. Martina, je muzikant telom aj dušou.

v odbore hra na organe v triede docenta Imricha Szabóa. Zároveň pôsobím na doktorandskom štúdiu v odbore cirkevná hudba na Katoľickej univerzite v Ružomberku pod vedením profesora Amantiusa Akimjaka.

• Aký je nový organ v Dóme, na ktorom hrávate?

Jedným z najdôležitejších faktorov, ktoré ovplyvňujú hudbu počas liturgie, je nástroj, ktorým chrám disponuje. Jasným víťazom na Slovensku v tomto smere je Katedrála sv. Martina. Nový organ postavený v roku 2009 nemeckým majstrom Geraldom Woehлом spĺňa kritériá špičkového európskeho koncertného nástroja a plným právom patrí do katedrály. Z tohto pohľadu sa mi ako organistovi splnil sen. Prakticky neustály kontakt so špičkovým nástrojom umožňuje iný pohľad na možnosti stvárnenia umeleckých diel a neustále podnecuje na hľadanie nových a možno lep-

ších spôsobov využitia jeho zvukových možností, čo je pre mňa nesmierna česť a mimoriadna zodpovednosť, čo považujem za obrovský Boží dar v mojom živote. Organ v Katedrále sv. Martina ďaleko presahuje všetky organy postavené v chrámoch na Slovensku. Moderné technológie zapracované do nástroja i jeho zvukový koncept umožňujú komfortnú interpretáciu akýchkoľvek diel zo všetkých štýlových období. Z tohto pohľadu Bratislava disponuje až štyrmi vynikajúcimi koncertnými nástrojmi – Katedrála sv. Martina, Koncertná sieň Slovenskej filharmónie, Veľký evanjelický kostol a Koncertné štúdio Slovenského rozhlasu.

• Vníma verejnosť kvalitu tohto organu ako skutočne špičkového hudobného nástroja?

Organ ako hudobný nástroj je všeobecne chápaný skôr ako nástroj na sprevádzanie liturgie

a menej ako koncertný nástroj. Pôsobí na to vo veľkej miere aj ten fakt, že väčšina organov na Slovensku je v nevyhovujúcom technickom stave. To priamo vplyva jednak na úroveň liturgie, ale aj na chápanie organu ako hudobného nástroja. Tým, že veľká časť organov, či už svojou dispozíciou, alebo technickým stavom, nestačí ani na plnohodnotné sprevádzanie liturgie, je nemožné u ľudí prebudiť záujem o organ v danej lokalite; či už hrou počas liturgie, alebo rôznymi koncertnými vystúpeniami. Verím, že v nasledujúcom období stúpne záujem o nové a kvalitné nástroje aj v menších mestách na Slovensku a nastupujúci trend stavby nových nástrojov začne predstavovať organ ako skutočne kráľovský nástroj.

• Hudbu máte v rodine. Venujete sa okrem sprevádzania liturgie v Katedrále sv. Martina aj koncertnej činnosti?

Áno, najčastejšie vystupujem spoločne so svojimi súrodencami. Mój starší brat Ján vyštudoval VŠMU v odbore cirkevná hudba. Tiež je na doktorandskom štúdiu na KU v Ružomberku a pôsobí ako organista vo farnosti Púchov. Mladší brat Luboš je študentom posledného ročníka Štátneho konzervatória v odbore spev a súčasne študuje kompozíciu. Od mája 2014 a môjho nástupu na post organistu pôsobí ako kantor v Katedrále sv. Martina a do liturgie prispieva početnými kompozíciami či už vo forme žalmov a antifón, alebo závažnejších zborových diel. Mladšia sestra Kristína, dvojička mladšieho brata Luboša, študuje na Štátnom konzervatóriu v Bratislave v odbore cirkevná hudba a spev. Značným spôsobom sa podieľa na liturgiách v Katedrále sv. Martina či už spevom, alebo hrou na organe. So súrodencami často koncertne vystupujeme aj vo forme duchovných pásiem orientovaných na rôzne príležitosti liturgického roka. V týchto pásmach sa usilujeme prepojiť hovoréné duchovné slovo s hudbou, čím chceme dosiahnuť efekt nielen umeleckého, ale aj duchovného naplnenia poslucháčov. Spolupráca so súrodencami umožňuje vďaka našej viacstrannej hudobnej orientácii zostaviť nevšedný a mimoriadne pestrý hudobný program. Okrem vystupovania so súrodencami spolupracujem aj so Slovenskou filharmóniou ako hosťujúci organista symfonického orchestra a za posledný rok som sa podieľal na ôsmich koncertných vystúpeniach.

O ČOM JE REČ

Je po Novom roku. Mnohí začínajú naplňovať svoje predsavzatia, že nasadíme tvrdú diétu, aby sme zhodili nadbytočné kilogramy. Nuda pozvať niekoho na návštevu, zvlášť ženy. Uchliapkávajú nesladený čajik alebo vodu, na tvári majú trpkosť výraz, ktorým sa pozerajú na stôl obložený nedoobjedenými vianočnými koláčikmi, ohŕňajú nos nad šunkovými chlebičkami. Ešte dobre, že sa začala plesová sezóna. Načneme tému napríklad Plesom v opere. Manželky môžu skrízovať róby zúčastnených dám... Jedna mala príliš veľký dekolť, ďalšia zas nevkusne odhalený chrbát a zadok ako šifonier. A potom tí partneri! Ako si mohla škaredá moderátorka z komerčnej televízie nabaliť toho šéfa hasičov? Veď je to celkom sympatický chlap. A ako mu pristane tá uniforma, však-hej?! Vidíte, čím väčšia škvrta, tým má väčšie šťastie. Povetrim lietajú ďalšie a ďalšie mená hercov, moderátorov, všelijakých známych i menej známych hochštaplerov, sem-tam sa spomenie i nejaký minister, ktorý, ako vysvitne pri tomto vztušujúcom rozhovore, má aj skutočnú manželku, lebo na takú oficiálnu udalosť, ako ples prominentov predsa nemožno prísť s frajerkou. Nuž, ten

náš bratislavský „ples“ sa síce nevyrovná tomu vo Viedni, ale nič to, aj my Slováci sme svetoví. A keď nie svetoví, tak aspoň európski! Máme svoje spoločenské hviezdy, máme svoje celebrity!

Po prevrate v roku 1989 to bolo chvíľu na vážkach: komunistickí papaláši so svojimi reprezentatív-

Ples v opere a predsavzatia

Peter ŠTRELINGER

nými paničkami zalezli do kúta, noví páni sa sprvu predvádzali vo vyľahaných svetoch. Ale netrvalo dlho, všetko sa dostalo do normálu, čoskoro sa nasúkali do smokingov, odhalili biele ztisčené goliere. A čo je dôležité, nikto sa už nemusel ukrývať so svojim bohatstvom, práve naopak... Privatizácia, tá neopakovateľná lúpež tisícročia, čoskoro vyplula na povrch nových milionárov a potom miliardárov. Spomínam si, ako vtedajší premiér vyzýval neveriacich a nerozhodných, aby neváhali, lebo ľahko môžu zmeškať vlak. Privatizácia ponúkala široké pole možností na rýchle zbohatnutie.

Lenže, ako vraví známe porekadlo: „Kto zaváha, nezerie!“ Alebo: „Vela povolaných – málo vyvolených!“

Darmo, aj u nás sa zjavili ľudia, čo majú talent na podnikanie. Kapitalizmus sa spúšťal sprvu nesmelé v bývalom spoločnom štáte. No potom sa to roztočilo. Vysvitlo, že na to, aby človek naozaj rýchlo

Bystrica, Martin, Detva – obrovské podniky, kde boli zamestnané tisíce ľudí, prestali existovať a vznikli tam doslova – hladové doliny. Myslím si, aj keď je to príliš zjednodušené uvažovanie, že rozdelením spoločného štátu a vznikom samostatného štátu vydalo sa však Slovensko na novú cestu hľadania vlastného šťastia a prosperity. A bolo by nepochybne na tom ešte lepšie, keby nie tá obrovská korupcia, zlodejstvo, ktoré nás stále kvári.

Po vzniku samostatnej SR vznikla práve v Matici ušľachtilá myšlienka: „Pomôžeme si sami!“ Mám na mysli matičnú zbierku na Národný poklad. Spomínam si v tejto súvislosti na otázky mnohých ľudí, ktorí pri darovaní svojich peňazí kladli otázku: „A nemôže to byť zneužitý? Nemôže sa to skončiť ako Alweg?“ A ajhľa, čo sa stalo? Nejde ani tak o tých tridsať miliónov, ktoré skončili v prepadlisku zlodejstievskych investícií, ale o stratu dôvery. A zlodej sa stále tvári: ja nič, ja muzikant! Mali by sme s novoročnými predsavzatiami odstrániť konečne aj tento flak, ktorý stále znehodnocuje dobré meno Maticy slovenskej a jej ušľachtilé ciele. Inak budú naše zábery podobné Plesu v opere, ako keď domnelé „celebrity“ prechádzajú po červenom koberci.

Slovensko má za sebou ekonomicky najlepšie obdobie od roku 2010

Silný rok slovenského hospodárstva

Rok 2015 prekvapil najmä tým, že priniesol nového a pre Európu netradičného nepriateľa. Chýbala inflácia. Jednoducho táto súčasť dobre fungujúcej ekonomiky prestala byť jej súčasťou. Spotrebiteľské ceny stagnovali. Život však išiel ďalej. Európska centrálna banka ponechala úrokovú sadzbu bez zmeny na technickej nule. Na Slovensku dokonca v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka klesli spotrebiteľské ceny až o 0,4 percenta, čo je jeden z najvýraznejších poklesov v histórii Slovenska.

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Pre hospodárstvo krajiny je takýto jav z dlhodobého horizontu nepriaznivý. Jednoducho je brzdou hospodárskeho rastu.

OSLABOVANIE EURA

Spoločná európska mena sa už v začiatku minulého roka začala oslabovať. V prvých januárových dňoch sa pohybovala ešte na úrovni 1,2000 EUR/USD. V závere novembra poklesla až k hladine 1,0500 EUR/USD. Problémy spôsobovali aj nečakané a masívne poklesy cien hlavných obchodných komodít, najmä ropných produktov. Ropa je medziročne lacnejšia o vyše 40 percent. Slovákov tak môžu tešiť (dúfajme že stále) nižšie ceny pohonných hmôt. Ropy je na trhu prebytok a do karát jej nebude hrať ani opätovný vstup Iránu na ropný trh. Saudská Arábia dokonca pre svoje ekonomické problémy avizovala zvýšenie ťažby.

RÝCHLY RAST

Naše hospodárstvo rastie najrýchlejšie od roku 2010. Všetci však vedia, že mnohé bude závisieť od vývoja našich hlavných obchodných partnerov na čele s Nemeckom. Nemecko v ekonomickom raste spomalilo, zrejme je jednou z príčin aj migrantský problém. Potešili aj údaje o zamestnanosti, ktorá rástla až nečakane slušným tempom. Predbežný odhad Štatistického úradu SR poukázal na dynamické tempo rastu HDP. Pozitívne sa vyvíjala priemyselová výroba, lepší bol vývoj malo-

Rastu hospodárstva pomohla aj stavebná výroba a budovanie diaľnic.

obchodných tržieb, či pokračovalo spomínané zlepšenie na trhu práce. Vývoj zahraničného obchodu mohol byť podľa štatistikov lepší. Treba však dodať, že našej ekonomike sa darilo najmä vďaka čerpaniu fondov Európskej únie. Medziročne vzrástlo o 3,6 percenta. Eurofondy môžu až za tretinu hospodárskeho rastu. Aj napriek tomu, že miliardu z nich sme nevyčerпали.

SILNÝ ROK

„Bol to najsilnejší rast od roku 2010 a je to pozitívnejšie, než sme

predpokladali. Rast (za rok 2015) môže byť vo výške nad 3,2 percenta (NBS očakáva až 3,4 percenta – pozn. red.),“ predpovedal už vopred riaditeľ Inštitútu pre finančnú politiku Martin Filko. Tento rast je podľa neho spôsobený najmä domácou spotrebou. A to tak vládnu, z dôvodu akcelerácie čerpania eurofondov, ale aj silný trh práce a pokles cien sa prejavujú v náraste spotreby domácností. „Najmä na tie položky, ktoré nie sú predávané v maloobchode, napríklad automobily, dovolenky či reštauračné služby,“ uviedol Martin

Filko pre médiá. Ekonomike sa podľa IFP darilo naprieč všetkými sektormi. Priemysel vymazal straty a služby si udržali solídny rast z predchádzajúcich štvrtrokov. „Mimoriadne dobre sa darí stavebníctvu, ktoré by tak po šiestich rokoch v červených číslach malo v roku 2015 zaznamenať rast,“ avizoval inštitút.

Rýchlejší rast ekonomiky sa prejavil vo výraznejšom zlepšení na trhu práce. Ten v roku 2015 prekonal „rekordy“. V počte pracovných miest v ekonomike prevýšil predkrízové maximum a miera nezamestnanosti klesla na úroveň eurozóny, a to vôbec po prvýkrát.

Rast HDP sa od konca roka 2014 stále zrýchľuje. K rastu významne prispeli investície, najmä verejné, ktoré podporilo čerpanie eurofondov z predchádzajúceho programovacieho obdobia. Rast investícií je dobrá správa, lebo pomáha vytvárať podmienky na rast ekonomiky aj v budúcnosti.

VÝHRADY PODNIKATEĽOV

Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) hodnotí negatívne to, že Slovensko sa v rámci krajín OECD ocitlo v podiele zahraničných vlastníkov na piatej priečke zhora, ďalšie kategórie svedčia o tom, že patríme k najviac otvoreným ekonomikám s veľkým podielom zahraničných investícií a so silným vplyvom zahraničného obchodu na podnikanie. To hovorí o slabej domácej podnikateľskej základni, ktorá býva menej náchylná na krízové výkyvy. Najnižšie priečky v celosvetovom porovnaní, na ktoré sa Slovensko dostalo v niektorých kategóriách, sú však podľa PAS oveľa vážnejšie. Hovorí o slabo fungujúcom štáte, nedôvere podnikateľov v rovnosť pred zákonom, v nestrannosť úradníkov, nezávislosť súdov. V efektívnosti zákonov pri urovnávaní sporov je Slovensko tretie najhoršie na svete, v klientelizme pri rozhodovaní štátu piate najhoršie.

Slovensko, citujúc prieskum OECD, na ktorý sa odvoláva PAS, patrí na dno svetového rebríčka aj

vo vládnych reguláciách, zneužívaní verejných zdrojov, mrhaní štátnymi peniazmi. Ekonomika trpí komplikáciami na pracovnom trhu či slabou kvalitou vzdelávania. Naši podnikatelia sú presvedčení, že Slovensko iba málo dokáže pritiahnúť talenty zo zahraničia, prípadne udržať si vlastné. V tom patrí na 129. a 127. miesto na svete v konkurencii 140 krajín. Umiestnenie v najnovších globálnych rebríčkoch podľa PAS iba potvrdzuje, že Slovensko zaostáva za svojimi konkurentmi v strednej Európe, ktorí sa s výnimkou Maďarska posúvajú smerom ku kvalite podnikateľského prostredia v západoeurópskych krajinách. Výsledkom je, že na Slovensko za posledných sedem rokov neprišiel nový zahraničný investor s veľkým projektom, jedinou lastovičkou je nedávno ohlásená automobilka Jaguar Land Rover. Medzitým Slovensko obišlo viacero veľkých projektov s tisícmi nových pracovných miest, ktoré zvyčajne uprednostnili Poľsko, Česko, Maďarsko alebo Rumunsko.

NÁDEJNÉ PERSPEKTÍVY

Možnými rizikami pre rast slovenskej ekonomiky podľa Slovenskej sporiteľne ostáva pokračujúce geopolitické napätie, krehký rast eurozóny a dosah spomaľovania čínskej ekonomiky na Európu. Na druhej strane, pozitívne riziko predstavuje prejavenie sa vplyvu kvantitatívneho uvoľňovania v reálnej ekonomike či pokračovanie nízkych cien ropy. Slovensko ropu dováža, takže nižšia cena ropy znamená nižšie produkčné náklady, a to môže pozitívne vplyvať na rast ekonomiky.

Trh práce by mohol prispievať k vyššej spotrebe, ako aj úsporám ľudí, aj keď medziročne zmeny môžu byť miernejšie ako v dynamickej prvej polovici roka 2015. Ceny na Slovensku mierne klesajú už dva roky. Za január až november roku 2015 klesli spotrebiteľské ceny v priemere o 0,3 percenta. Ceny ťahajú nadol najmä nízke ceny energií a palív (pre nízku cenu ropy), ako aj pomalý nárast cien potravín.

Pridali sme podpis pod spoločné vyhlásenie o rodovej rovnosti

Zatiaľ s dôrazom na zamestnanosť žien

Informáciu o udalosti zverejnilo aktuálne holandské predsedníctvo v Rade EÚ. Deklarácia troch krajín – Holandska, Malty a Slovenska, ktoré budú predsedat' Únii od 1. januára 2016 do 30. júna 2017, naznačila, aké sú ich názory a plány v oblasti rodovej rovnosti. Januárová spoločná deklarácia kladie dôraz na zvýšenie zamestnanosti žien. Predsednícke trio zdôrazňuje, že rovnosť medzi mužmi a ženami je predpokladom na zabezpečenie ekonomického rastu, prosperity, blahobytu a sociálneho začlenenia.

Ján ČERNÝ – Ilustrácia: Lubomír KOTRHA

Berie na vedomie, že ženy sú všeobecne viac ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením ako muži. Zaradenie vyššieho počtu žien do námezdnej práce môže znížiť toto riziko a zabezpečiť vyššiu ekonomickú nezávislosť žien.

NIELEN PRÁVA ŽIEN

K spoločnej deklarácii je pripojený zoznam konkrétnych akcií, ktoré podporia pokrok v oblasti rovnosti žien a mužov v najbližších osemnástich mesiacoch. Predsednícke trio zároveň predložilo návrh týkajúci sa Európskeho aktu o prístupnosti. Ide o návrh smernice, ktorý Európska komisia presadzuje od roku 2011. Ten požaduje, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli naplno a účinne zúčastňovať na živote spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými. Európsky akt o prístupnosti definuje výroby a služby, ku ktorým ľudia so zdravotným postihnutím musia mať prístup, napríklad bankomaty a bankové služby, telefóny a televízne prístroje, dopravné služby, elektronické knihy a vôbec elektronický obchod.

Podľa údajov Európskej komisie je v EÚ okolo osemdesiat miliónov osôb so zdravotným postihnutím, ktoré čelia prekážkam v prístupe k niektorým tovarom a službám.

MUŽI SÚ UPREDNOSTŇOVANÍ

Rovnaká ekonomická nezávislosť, rovnaká odmena za rovnakú prácu, rovnosť pri prijímaní rozhodnutí, dôstojnosť a rovnosť osôb a koniec násilia založeného na rodovej príslušnosti sú ciele, na ktoré sa oficiálne sústreďuje politika rodovej rovnosti na Slovensku. Podiel žien v tejto oblasti je pod priemerom EÚ, na národnej úrovni európsky priemer pozitívne prekračujeme iba v rodovej skladbe Najvyššieho súdu SR, kde je podiel žien vyšší ako podiel mužov. V roku 2012 až tri štvrtiny žien na Slovensku pracovali za nižšiu ako priemernú mzdu, pričom zásada rovnakej mzdy za rovnakú prácu sa stala súčasťou Rímskej zmluvy už v roku 1957. Nie je to však len problém Slovenska. Príjmová nerovnosť medzi mužmi a ženami podľa predstaviteľov vlády súvisí s tým, že trh práce

na Slovensku zostáva rodovo segmentovaný. Ženy sú stále viac zastúpené v horšie platených odvetviach, napríklad v zdravotníctve či vo verejnej správe. Podiel žien v súkromnom sektore s vyššími mzdami je štyridsaťdva percent. Ženy u nás predstavujú len štvrtinu zo všetkých podnikateľov na Slovensku.

IDEOLOGICKÝ PODVOD

Rodová rovnosť je podľa bežných definícií spravodlivé zaobchádzanie so ženami a s mužmi, čo môže znamenať tak rovnaké zaobchádzanie, ako aj zaobchádzanie, ktoré je rozdielne, ale je ekvivalentné z hľadiska práv, výhod, povinností a možností. Vychádza z princípu, že všetky ľudské bytosti majú právo slobodne rozvíjať svoje schopnosti a vyberať si z možností bez obmedzení rodovými rolami. Rozdielne správanie, aspirácie a potreby žien a mužov sú uznávané, hodnotené, zohľadňované a podporované v rovnakej miere a nediskriminujúco. Termín rodový alebo „gender“ sa však zameriava na „pohlavie“ v zideo-

logizovanom zmysle. Tento pojem označuje súbor záujmov, vlastností, spôsobov konania a pod., ktoré sú v určitej spoločnosti pripisované ženám a mužom a súčasne od nich i očakávané. Aj preto je dôležité pripomenúť, že gender ideológia je najmä bojovou zástavou homosexuálnej loby, kým „rodová rovnosť“ aj v zmysle vyššie uvedeného a spomínaného medzištátneho dokumentu sleduje nanajvýš dôležitý cieľ – zastavenie vykorisťovania žien v súčasných spoločnostiach, a to v akejkoľvek forme.

ČO HOVORIA ZÁKONY

Mohlo by sa zdať, že na to stačí už platný zákon o rovnosti bez rozdielu..., ale v praxi sa tento zákon často obchádza, ba priam až ignoruje. Je dobré pripomenúť si preto aj jeho znenie.

Rovnosť všetkých ľudí pred zákonom a zákaz diskriminácie je totiž jednou zo základných zásad právneho štátu a je neodmysliteľnou súčasťou každého demokratického právneho poriadku.

Platný právny poriadok Slovenskej republiky obsahuje princíp rovnosti a zákaz diskriminácie, prípadne zásadu rovnakého zaobchádzania v niekoľkých právnych predpisoch rôznej právnej sily. Popri všeobecných a osobitných ustanoveniach o rovnosti, obsiahnutých v Ústave Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb., možno nájsť relevantné ustanovenia o rovnosti a nediskriminácii aj v niekoľkých ďalších zákonoch. Ide o niekoľko zákonov so špeciálnou úpravou zásady nediskriminácie a rovnakého zaobchádzania, ktorá je záväzná pre oblasť spoločenských vzťahov.

Celá opozícia nemá tolko členov, ako by mala mať rešpektovaná strana Slovenská politika sa neustále potáca

Slovenská politická scéna sa najviac priblížila európskym štandardom na svojom začiatku. Aby mohla byť vládna strana úspešná, na Slovensku by mala mať okolo tristo- až štyristotisíc členov. Už z tohto konštatovania je zjavné, že parlamentná strana so štyrmi členmi nemôže vykonávať serióznú politiku. Slovenským paradoxom je tiež skutočnosť, že odkedy začala politická scéna retardovať, odvtedy jej iniciátori stále viac skloňujú termín politická kultúra. Presne podľa porekadla: Zlodej kričí, chyťte zlodeja. Do akého štádia sa dostala politika na Slovensku a aké má vyhliadky, zhovárame sa s politológom prof. Rastislavom TÓTHOM, pedagógom na Trnavskej univerzite.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: autorka

• **V končiacom sa volebnom období bola na Slovensku vláda jednej strany. Opozíčné strany to vnímali veľmi negatívne. V čom boli jej výhody, resp. nevýhody?**

Je obrovskou výhodou vlády, keď je jednofarebná. Vtedy sa nemá na koho vyhovárať, a keď robí ústupky, tak niekomu inému, ale nie oficiálnemu partnerovi v koalícii. Takže aj pre občanov je to potom zreteľnejšie, čo dobré či zlé vláda urobila. Môže sa pochváliť, ale musí tiež zobrať zodpovednosť za prešľapy. Nevýhoda takejto vlády spočíva v tom, že na Slovensku nie je skutočná opozícia. Sú jej malé fragmenty v parlamente, ktoré sa ozývajú, ale niekto, kto by predstavil alternatívu vládnutia, neexistuje. Pretože je maličký. Maličký aj počtom vlastných členov. Keď zoberieme do úvahy, že vládne strany v západnej Európe, trebárs v Nemecku, dosahujú skoro milión členov z 80-miliónového obyvateľstva, v Rakúsku okolo sedemstotisíc zo siedmich miliónov, tak vládna strana na Slovensku by mala mať okolo tristo- až štyristotisíc členov. A ony ani všetky dokopy nemajú toľko členov. No to znamená, že potom nie je z koho vyberať, keď treba obsadzovať miesta v obciach až po ministerstvá. Máme tritisíc obcí, osem krajov a všade tam by tie politické strany mali predstaviť nejakých ľudí, ktorí spôsobia nejaký ten miestny zázrak. A okrem toho by mali mať ešte aj odborníkov, ktorí ten zázrak vymyslia. No z takého malého počtu ľudí nič nikto nevymyslí, a preto sa celá slovenská politika neustále len potáca. Nejde priamym smerom, nie je zreteľné, kam ide, ale niekde ide.

• **A je to charakteristické už od vzniku Slovenskej republiky alebo len v ostatných rokoch?**

Nebol som prívržencom prvých vlád, ale musím uznať, že intelektuálne boli najlepšie. A potom to už neustále len klesalo a klesalo. Mečiar sa tiež pokúšal skvalitniť vládnutie, ale tam už bolo vidno, že oligarchovia majú svoj zámer a vnútili mu iné správanie sa. Personálne aj ostatné. A odvtedy to už len klesá smerom nadol. Nemá to kto zastaviť, pretože všetky politické strany smerujú len k jednému. Zlepšiť životné osudy svojich vrcholových členov a dobre poslúžiť oligarchii. Nič iné.

• **V ostatnom čase premiér Fico avizuje, že po voľbách by rád zostavil koalíčnú vládu. O čom to svedčí?**

To sú zadné dvierka. Lebo čo ak Smer nebude mať absolútnu väčšinu? Dopredu hovoriť s kým nikdy, tak ako hovoria niektorí opoziční politici, nie je taktické. Dobré je povedať, že sme otvorení komukoľvek, napokon keď získa politická strana absolútnu väčšinu, môže niekoho zobrať do koalície na zlepšenie svojho imidžu. V Európe sa to občas tak deje. Pred časom to urobili vo Francúzsku, keď socialisti mali absolútnu väčšinu a do vlády zobrali komunistov, ktorých potom riadne vykúpali. Dali im najhoršie rezorty, kde museli zhorieť. Ale v každom prípade je to avízo verejnosti, že sme otvorení rokovaniam.

• **V tomto roku bude SR predsedníckou krajinou EÚ. Mohlo by to zavážiť?**

Je to možné, že bruselská administratíva chce, aby vláda nebola zostavovaná z jednej strany. To sa málokedy vydarí aj v západnej Európe, naposledy to nevyšlo už ani vo Veľkej Británii. Od vojny majú prvýkrát koalíčnú vládu. Väčšinou v západnej Európe ide o koalíčné vlády, takže Brusel by bol iste rád vidieť, keby vládnuca strana nebola doma až taká suverénna.

• **Čo vás vyrušilo počas štyroch rokov vlády Smeru?**

Ako obvyčajne personálna politika. Tá je stále katastrofálna. Sledujem najmä rezort školstva. A neviem, či sa dá ešte hlbšie spadnúť, ale asi sa dá. Aj ďalšie rezorty nie sú v dobrom stave, zdravotníctvo, hospodárstvo, energetika. Priam príšerný je regionálny rozvoj, lebo sa nevyužívajú tie prostriedky, ktoré by sme mohli mať k dispozícii. Z jednoduchého dôvodu, nemá kto urobiť projekty. Keď nie sú projekty, nemôžu byť ani peniaze. No a projekty nie sú, lebo strany nie sú pripravené. Jediný, kto je na to pripravený, sú rôzni špekulanti, ktorí zbúchajú nejaký projekt, ktorý niekde v Bruseli zhorí.

• **Ako by ste charakterizovali tie relevantné politické strany, ktoré sa uchádzajú o parlamentné kreslá?**

Najsilnejší Smer-SD je založený na svojom predsedovi a Kaliňákovi ako druhom mužovi, ktorý mu drží chrbát. To môže, a nemusí byť zlé. Lenže za ich chrbtom nevyrastajú osobnosti, a to je zlé. Vidno to trebárs pri obsadzovaní šéfa parlamentu. Jestvujú dve možnosti, buď to môže robiť ktokoľvek, alebo sa zasa strana spáli. Takže je to kombinácia jedného aj druhého. Vidíme to pri obsadzovaní rezortov. Nie sú tam osobnosti. Najlepšie to poznať podľa toho, že ak XY prestane byť ministrom, ani pes po ňom neštekne. No ak niekto bol odborníkom, samozrejme že by sa mali oňho pobiť. A nie že zmizne nielen z politickej, ale i z odbornej scény. Nikto o ňom nemá záujem, ani len o to, aby niečo komentoval. Nič, jednoducho zanikajú. Sú to len nositelia nejakého mena, a nič viac. A samozrejme sú poslušní vedeniu. Nič viac. Takže ich hlavný nedostatok je, ako obvyčajne, personálna práca.

• **Prejavuje sa Smer v ideologickom zmysle čisto?**

Čisto v tom zmysle, že jedno hovoria, druhé je realita. Hovoria, že sú sociálnou stranou, ale nie je to pravda. Hovoria o sociálnej solidarite, lenže miliardári nemôžu byť solidárni s chudobou. Môžu byť súcitní. Takže Smer je súcitná strana aj súcitná vláda. Niečo dá aj tým dolu, a potom miliardy tým hore. Postupuje tak, aby sa to nejako vyvážilo. Ale sociálna demokracia ako taká v Európe zaniká. To už je len história. Nič viac.

• **A čo sa rodí v Európe? Čo je pre ňu príznačné?**

Rozpad, strata elit a veľká nedôvera stredných vrstiev, ktoré veľmi trpia pod týmito vládami. A to môže byť začiatok ich konca.

• **Čo to značí pre obyvateľstvo Európy?**

Jednoznačne nečitateľnú budúcnosť. Keď sa stal Schröder šéfom SPD v Nemecku, tak prvé kome-

začiatku, pri vzniku. Potom už len padalo dole.

• **Aj s kresťanstvom v názve.**

No tak to kresťanské sa u nich už vôbec neprejavuje. KDH má gigantický problém s osobnosťami. Na čele si udržiava ľudí, ktorí sú dlhodobo na Slovensku nepopulárni. To im nemôže priniesť percentá, skôr naopak. Osobne si myslím, že zrejmy narástá popularita SNS je spôsobený najmä nedostatkom KDH. Najprv som si myslel, že percentá získavajú tým, že Smer nie je národnou stranou, ale

• **Je prirodzené, aby sa liberálna strana tak striktné postavila proti prijímaniu utečencov, ako to robí SaS?**

Osud prisťahovalcov je viditeľné zlyhanie celej EÚ. Aj politikov jednotlivých štátov. Už pred desiatimi až pätnástimi rokmi som čítal niektorých národohospodárov, ktorí hovorili, že okolo roku 2020 Nemecko bude potrebovať viac ako jeden milión prisťahovalcov, lebo neobsadí pracovné miesta. Je obrovské množstvo zamestnaní, ktoré Nemci nebudú robiť. Obyvateľstvo starne a zároveň sa skraca pracovný čas, takže niekto musí aj robiť.

• **Myslíte si, že to budú robiť súčasní imigranti?**

Tito nie, ale principiálne imigranti áno. Na tomto bol napokon postavený aj nemecký zázrak. V minulosti tam prišlo do štyroch miliónov Turkov. Vedeli, že si idú do Nemecka zarobiť a vrátia sa domov.

• **Ale oni sa nevrátili...**

Časť hej, už sú ich tam len dva milióny aj s rodinami. Teraz tam chodia Česi, ich zdravotníci, sestričky, lekári. A zasa slovenskí do Čiech, lebo tam vznikla bublina. Treba ju zaplniť. Otázne je, prečo nikto nevytvoril mechanizmus, systém hodnotenia človeka. Nemôže to zostať len na tvrdení imigranta, ktorý nemá ani cestovný doklad. A potom je otázne, aký zámer má Merkelová s EÚ. Lebo vyzerá to tak, že ju chce zničiť. Prvým krokom bola Ukrajina a imigrácia je druhý významný krok na jej zničenie. Tretím je Turecko. A čo bude nasledovať potom? Či vojna, alebo čo?

• **Nedotkli sme sa zatiaľ ďalších strán na Slovensku. Napríklad SDKÚ-DS.**

Tá už dávno mala zaniknúť. To bola strana antimečiarovská, takže keď boli Mečiar aj HZDS vyradení z politiky, tak aj SDKÚ-DS mala zaniknúť.

• **A Siet'?**

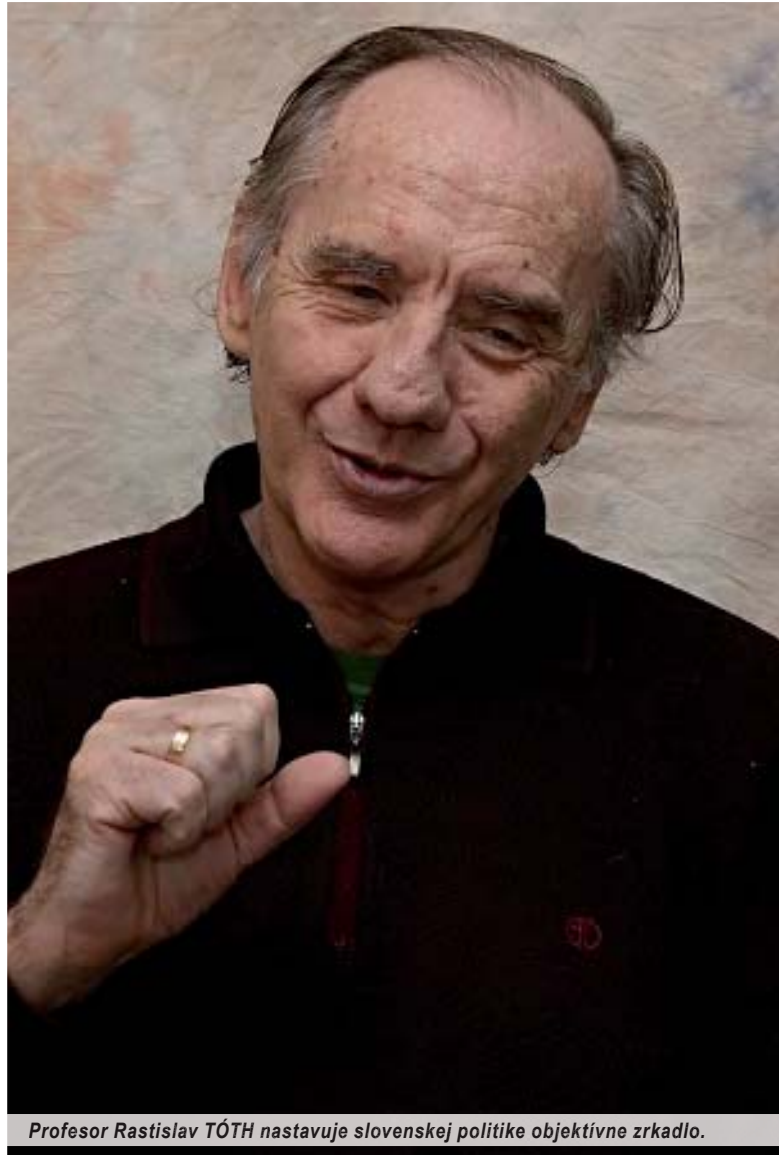
To je taká túžba dostať sa k štátnym funkciám a najmä k štátnemu platu.

• **V ostatnom čase akoby nejstvovala volebná agenda. Čím by podľa vás mohli strany oslovit voličov?**

Odpoveď by som rozdelil na dve časti. Čo si ja myslím, že by bolo treba robiť, a čo by bolo možné robiť. Čo je podľa mňa dôležité, to sa však robiť nebude. A to je odstránenie korupcie a zvýšenie odbornosti. Alebo aspoň zníženie korupcie, lebo odstrániť sa celkom nedá. Ani jedno, ani druhé neprichádza do úvahy, lebo to politické strany nechcú, nepotrebujú. No mohli by vyrobiť dobrý zdravotnícky a sociálny program a prísť s myšlienkou čo s utečencami. S tým by mohli vrcholne zabojsť. Tam je napríklad šanca pre SNS. Využiť prisťahovalcov, pretože u nás je už tiež diera, ktorá sa dá zaplniť, ale nie hocičím. Lekár z Ukrajiny by mal najprv preukázať jazykovú a potom odbornú zdatnosť. Ako v Nemecku. Že vie posúdiť zdravotný stav pacienta. On mu nesmie ublížiť. To u nás ešte nefunguje a je to dôležitá agenda. V tom je šanca povedať, čo s odborníkmi, ktorí prichádzajú zo zahraničia. Ale nie odborníci na terorizmus. Zatiaľ je z čoho vyberať. Takých desaťtisíc ľudí nemôže byť pre Slovensko problém.

• **Aké je vaše poslanstvo pre voličov v tomto volebnom roku?**

Aby hľadali ostrovčeky rozvoja, tam upriamili či už odbornú, alebo politickú aktivitu, alebo jednoducho ľudskú. Ak vzniknú také ostrovčeky rozvoja, slušnosti, neskorumpovanosti, odbornosti, tak za pätnásť až dvadsať rokov sa môžu zosieťovať a vytvoriť také prostredie, že to negatívne jednoducho odumrie. Ak nevzniknú pozitívne ostrovčeky, tak to pôjde stále rovnako, ako po šmykľavke dole.

Profesor Rastislav TÓTH nastavuje slovenskej politike objektívne zrkadlo.

táre o ňom hovorili, že mohol by byť predsedom ktorejkoľvek strany. Nebol sociálny demokrat, bol manažér. Ako manažér bol dobrý. O La Fontainovi sa hovorilo, že bol posledným sociálnym demokratom. Úplne zhorel. Schröder zažiaril práve preto, že vedel manažovať stranu tak, aby sa dostala k moci. Bez ohľadu na to, aké boli jej pôvodné zámery.

• **Dá sa povedať, že strany, ktoré majú ideologický základ, sú hodnotovo definované?**

Také už zanikli. V západnej Európe sa vzdali ideológii na konci päťdesiatych rokov. Takže zostali len názvy, ideológia odišla. Ideológia znamená politickú filozofiu. Tú môže používať len ten, kto jej rozumie, inak sa dostane do veľmi nepríjemnej situácie, blúdi. No a toto už politici šéfovia nechcú. Takže preto potom vidíme aj na Slovensku, že sú politici, ktorí sú stále predsedami nejakej strany, ale každú chvíľu nejakej inej.

• **KDH sa radí ku konzervatívnym stranám, SaS k liberálnym. Aní tieto strany nemajú svoju filozofiu?**

Nie, nemajú. Ak by o ňu stáli, tak definujú, čo je to konzervativizmus na Slovensku. Lebo to, čo je konzervativizmus 19. storočia, je jasné. Slovensko sa dnes nachádza v 21. storočí. Keďže kresťanskí demokrati v západnej Európe patria medzi vládnuce alebo potenciálne vládnuce, teda silné strany, a slovenská sa im nikdy nepriblížila, tak z toho vyplýva, že zrejme konzervativizmus majú len niekde v programe, nič viac. KDH malo blízko ku kresťanským demokratom v západnej Európe na svojom

hodne bruselskou. No Smer si stále udržiava svoje percentá, kým KDH o toľko klesli, o koľko SNS narástli. Takže ten konzervatívny moment, konzervatívne hodnoty národ a rodina sú v programe KDH a nikde inde.

• **Keď hovoríte o nepopulárnych osobnostiach v KDH, myslíte tie, ktoré sú v politike už vyše dvadsať rokov?**

Ale takých si udržiavajú aj iné politické strany. Českí kolegovia im hovoria dinosauri. Už dávno mali vyhynúť, ale ešte stále sa tam držia. A to je škoda.

• **Myslíte si, že je na škodu veci, ak sa v politike zužitkuje skúsenosť starších a dynamika mladých?**

Veď na tom je postavený celý ľudský rod. Na tom sú postavené kmeňové systémy v Afrike, ktoré nikdy nepoznali písmenká, teda nemajú žiadnu ústavu. Ale majú tradičné intergeneračné väzby. Tie generácie žijú spolu, majú poradné zbory, a tým prenášajú tradičné hodnoty do budúcnosti. Nie do súčasnosti, priamo do budúcnosti. Nemajú žiadne písomné záznamy, a pritom prechádzajú svojou históriou takýmto odovzdávaním si hodnôt. Keby to nerobili, zaniknú. A toto platí aj v našom prípade. Napokon sú to americkí národohospodári, ktorí upozorňujú na to, že sa málo využíva potenciál starých ľudí v ekonomike, ktorí majú nejaké skúsenosti a nejdú bezhlavo do riešenia otázok. Sú nositeľmi tradícií aj vedomostí. Takže intergeneračná komunikácia je určujúca pre prežitie ľudského rodu. Ak prestane, tak ľudstvo skončí.

Silvestrovský moslimsko-arabský folklór hostí pani Merkelovej Nemky kupujú kasery a plynové pištole...

Z Nemecka pre SNN píše Darina VERGESOVÁ

Silvester z prelomu rokov 2015/2016 zostane Nemcom ešte dlho v pamäti. Aj starší, už ostrieňaní policajti, ktorí počas silvestrovských osláv zasahovali, priznali, že takú hrôzu ešte nezažili. Merkelovej „hostia“, čiastočne azyloví podvodníci a kriminálnici z Maroka, Tuniska, Alžírsku, zo Sýrie a ktovie odkiaľ, predviedli vo viacerých nemeckých mestách novoročný arabsko-moslimský „folklór“. Nemajú ešte ani azyl v kapse a už určujú chod nemeckých dejín. Sú to tí, ktorých iba nedávno naivné davy vítali v Mníchove a iných mestách medvedíkmi, ovocím, pitím a transparentmi „Vitajte“ – div nie s radosťou, že už konečne prišli. Od radosti ich zabudli aj preveriť, kto a odkiaľ sú.

Začalo sa to okolo 22. hodiny v hale hlavného nádražia v Kolíne nad Rýnom a na priestranstve pred ním. „Nemecy“ vyzerajúci zvalili imigranti na zem, skákali im po hlavách, štvachli do nich, buchnátovali ich a hádzali do nich petardy a fľaše. Kto si chcel kúpiť drogy, mohol, aj tie tam ponúkali.

■ ATAKY NA ŽENY

Hlavnými obeťami boli najmä ženy. Tie, čo boli v hale, nemali šancu dostať sa von. Hala praskala vo švíkoch. Zaplnili ju Arabi a Seve-roafričania. Obkolesené ženy ohmatkávali, obťažovali, povyziekali... a okradli o peniaze a mobily. Polícia pred budovou nemala ani poňatia o tom, čo sa odohrávalo vo vnútri. Aj ženy pred halou kričali o pomoc. Nasadené policajné zložky a útvary spolkovej polície ich bránili, ako mohli, aj prilbami. Účinnejšiu zbraň asi použiť nesmeli. K volajúcim ženám o pomoc sa polícia nedostala. Proti presile vyše tisíc imigrantov bola bezmocná. Platilo právo silnejšieho, a to bolo na strane Merkelovej „hostí“. Pľuvali, odpaľovali petardy, hádzali fľaše na policajtov a častovali ich hrubými nadávkami. Thrali povolenia na pobyt s úšľabkom na tvári a s výkrikmi: „Vy mi nemôžete nič, zajtra si zoženiem nové.“ Ozval sa aj výkrik: „Ja som Syrčan, musíte so mnou zaobchádzať priateľsky! Pani Merkelová ma pozvala.“ Podobne to prebiehalo v Hamburgu, Stuttgarte, vo Frankfurte, v Bielefelde, Leverkusene, Düsseldorfe, Berlíne a ďalších mestách. Akcie „budú-

Nemecké ulice zaplňujú demonštranti proti vládnej politike.

cich Nemcov“ neboli spontánne, boli dobre zorganizované.

■ IDYLLICKÉ HLÁSENIA

V oficiálnej správe kolínskej polície sa uvádza, že silvestrovská oslava prebiehala pokojne, v médiách sa o tom neinformovalo a politické kruhy mlčali. Politicky háklivá situácia mala zostať pod pokrievkou. Boli obavy zo zosilnenia odporu proti islamizácii.

Krátko po polnoci sa objavilo niečo na you-tube, ale ani nie o hodinu to niekto odstránil. Zatajil kolínske udalosti sa nedalo. Videlo ich príliš veľa ľudí a hneď sa to rozneslo po sociálnych sieťach. Dokonca ešte 5. januára šéf kolínskej polície tvrdil, že polícia páchatelov nezistila a k zatýkaniu nedôjde. Oponovali mu však policajti, ktorí v onú noc skontrolovali okolo sto pácha-

teľov. Väčšina z nich boli žiadatelia o azyl zo Sýrie.

V tomto kontexte je zaujímavá reakcia primátorky Kolína nad Rýnom Henrietty Rekerovej, sympatizantky Merkelovej „kultúry otvorených dverí“. Ešte aj po tom, keď už boli známi páchatelia, tvrdila, že nie je isté, či sú medzi nimi aj imigranti. Na tlačovej konferencii 5. januára 2016 na otázku, ako by sa ženy mohli v takejto situácii lepšie brániť, povedala: „Vždy je možnosť určitého odstupe – väčšieho ako na dosah ruky.“ Radila ženám, aby dodržiavali od mužov (teda imigrantov) odstup väčší ako na dosah ruky, potom nebudú ani okradnuté, ani znásilnené.

■ BEZRADNÁ POLÍCIA

Polícia má plné ruky práce s imigrantmi po celom Nemecku. Znásiľujú, kradnú (špecializujú sa

na peniaze a mobily) a nič sa im nestane. Krádeže sú podľa nemeckého zákona iba malé priestupky, ktoré nemajú nijaký vplyv na priebeh azylového konania, a znásilnenia sa taja. Nesmie sa uvádzať národnosť, a už v žiadnom prípade nie, ak ide o imigrantov. Podľa nemeckého zákona nemožno odsunúť ani tých najnebezpečnejších kriminálnikov do štátu, v ktorom je vojna alebo im tam hrozí prísny trest či trest smrti. A tak sa hrnú morom a súšou do „krajín otvorených dverí“.

V roku 2015 prišlo do Nemecka oficiálne 1,1 milióna imigrantov. Kto už však vie, koľko ich naozaj prišlo. Oficiálne miesta to zatajujú. Denodenne prichádzajú ďalšie tisíce, všetko moslimovia. V tomto roku sa očakáva ďalší milión! A zodpovedným za túto situáciu to ešte stále nestacia. Nabádajú národ, aby nepoľavil v pozitívnej nálade voči „budúcim Nemcom“. Nejavia obavy zo straty vlastnej identity, kultúry a viery. Zato majú obavy z antisemitizmu zo strany imigrantov.

Armin Laschet, nemecký politik (CDU), ich chce senzibilizovať voči holokaustu. Prekáža mu, že generácie gastarbeiterov z Turecka sú voči holokaustu indiferentní. Necítia sa byť zaň zodpovední. Podľa neho každý, kto nadobudne nemecké štátne občianstvo alebo chce v Nemecku natrvalo žiť, musí sa s časťou nemeckých dejín, t. j. s holokaustom, identifikovať, pretože vraj byť Nemcom je niečo iné ako byť Francúzom, Španielom alebo príslušníkom iného národa. Nemeckú politiku (lepšie: politiku v Nemecku, pretože Nemcov v nej ubúda) čakajú ťažké časy.

■ ZLYHANIE ŠTÁTU

Silvestrovskú noc nemal v rukách štát, ale masa imigrantov, ktorá iba nedávno prešla hranice Nemecka. Tá sa postarala o strach a hrôzu aj bez teroristického útoku. Strata dôvery ľudí v právny štát stúpa. Zároveň stúpa aj predaj obranných prostriedkov ako sprejov a poplašných pištoľí. Situácia sa vyhrcoje, prevláda chaos. Zdá sa, že Nemecko ako európsky štát zaniká.

JAZYKOVÉ OKIENKO

Slovenčina, náš celonárodný dorozumievací a poznávací nástroj, je štruktúrovaným systémom. Jeho súčasťami sú zvukové čiže hláskové jednotky a intonačné vlastnosti, slovné alebo pomenúvacie a gramatické prostriedky. Jazykový systém je však abstraktným komplexom alebo súborom teoretických zákonitostí a pravidiel, vrátane výnimiek. Ich existencia potvrdzuje príslušné pravidlá, kvantita výnimiek neznižuje kvalitu jazykovej normy.

Zvukové a hláskové jednotky reči

Takto spoznávaný spisovný jazyk vyvoláva u používateľov pochybnosti, nerozhodnosť pri správnom a funkčnom výbere a použití konkrétneho jazykového prostriedku, pri jeho individuálnom použití v hovorenej reči alebo v písanom (tlačnom či digitálnom) texte. Poznanie a osvojenie jazyka predpokladá cielavedomý a aktívny prístup k jazykovému vzdelávaniu a výchove v rodinnom prostredí, v škole, v profesionálnom aj v osobnom živote. Konfrontovaním vlastných rečových i textových útvarov s kultivovanými prejavmi poučených (prestížnych) používateľov (učiteľov, spisovateľov a i.), ale tiež s kodifikačnými a odbornými jazykovými príručkami a so slovníkmi. Práve slovníky sú najlepšie učebnicami. Výsledkom nášho úsilia je rastúci stupeň uváženia narábania s jazykom aj hodnotenia jeho prostriedkov v komunikácii.

Všimnime si ako prvé základné zvukové prvky spisovnej slovenčiny a ich fungovanie pri dorozumievaní. Zvukový stavbu jazyka vytvárajú dve systavy: 1. hlásky, ktoré vznikajú koordinovanou činnosťou rečových (dýchacích, hlasových a artikulačných) orgánov, a 2. intonačné prostriedky utvárajúce sa modulovaním hlasu. Prvky oboch sústav vstupujú do vzájomných vzťahov napriek tomu, že ich počet je pomerne malý. Patria k nim samohlásky, dvojhlasý, spoluhlásky, ďalej dĺžka (kvantita) nositeľa slabičnosti, rečové tempo, rytmus, prízvuk, vetná melódia či pauza. Hlásky nevyjadrujú žiaden význam (na rozdiel od slov), ale v rovnakom zvukom okolí sú schopné rozlišovať význam slov aj gramatických tvarov. V rámci slova ich nemôžeme vymeniť ani zameniť poradie, pretože by sme sťažili, ba znemožnili komunikáciu, napr.: biť – piť – šiť – viť – žiť, hodina – hrdina – hydina. V reči zvlášť treba dodržiavať protiklad spoluhlások l – l (najmä keď mákne l píšeme bez mákčeň): rola – rofa, uhol – uhoľ, kryštalový – krištalový, evanjelik – anjelik, liga – ligot, stály – stáli, napoly – na poli. Rovnakú schopnosť má v slovenčine aj dĺžka (kvantita) nositeľa slabičnosti: druhy – druhý, guľa – gúľa, hračka – hráčka, prisaha – prisahá a pod. Kvantita je v spisovnej slovenčine osobitne regulovaná tak, že dlhá slabika sa po predchádzajúcej dlhej slabike kráti. To je súčasťou rytmického krátenia, tzv. rytmického zákona: ženám ale dcéram, dobrý – múdry – piaty a i. Často sa chápe zjednodušene, akoby v spisovnej slovenčine nemohli byť v dvoch za sebou nasledujúcich slabikách dlhé hlásky, čo by neumožňovalo ani výnimky z rytmického krátenia (napr. listie, trnie, zmúdiere, čísiel, piesni, niečí, tretikrát, chvála...) vrátane troch dlhých slabík v rámci slov alebo gramatických tvarov: súšťatie, zátónie, zátienie, tisícúčasťkový, viacnámietkový, viaczámienkový, viacnádíelkový, Záriečie.

Ivan OČENÁŠ

Historicky prvá zo všetkých Matic slovanských národov Okrúhle výročie Matice srbskej

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív SNN

V tomto roku uplynie už stodeväťdesiat rokov, čo v rámci vtedajšieho Uhorska vznikla v roku 1826 Matica srbská. Podľa tohto vzoru si v nasledujúcich rokoch zakladali aj iné maďarské národy v Uhorsku svoje národnokultúrne inštitúcie. O politickom despotizme maďarských úradov voči Slovákom v 19. storočí svedčí aj to, že ako posledná vznikla v rámci monarchie Matica slovenská, ktorú aj ako prvú úrady zakázali.

Sídlo najstaršej kultúrnej a vzdelávacej inštitúcie v Srbsku v Novom Sade.

Kultúrne spolky slovanských národov so spoločnými názvami Matica boli v Európe prebúdajúcich sa rôznych národných spoločenstiev jedinečným a zároveň zjednocujúcim fenoménom práve slovanského povedomia. Prevažná časť z nich vznikla a pôsobila v rakúskom mocnárstve a mali slúžiť najmä na ochranu utláčaných národov, teda v období národnej neslobody plnili jednotlivé Matic kultúrnu i národno-reprezentatívnu funkciu.

Nadväzovali spoluprácu s inými kultúrnymi organizáciami, najmä so slovanskými spolkami. Slovanské Matic vznikali postupne od začiatku druhej štvrtiny devätnásteho storočia. Rok vzniku jednotlivých Matic ilustruje, aké boli politické a kultúrne podmienky konkrétneho národa pre jeho zachovanie a rozvoj. Po vzniku Matice srbskej (1826) postupne vznikali Matica česká (1831), Matica ilýrska (1842), Matica lužicko-srbská (1847),

Matica haličko-ruská (1848), Matica moravská (1849), Matica dalmatínska (1861). V jubilejnom roku tisícého výročia príchodu učiteľov a patrónov Európy svätých Cyrila a Metoda na naše územie vznikla napokon Matica slovenská (1863) a o rok neskôr aj Matica slovinská (1864).

■ PEŇAŽNÝ FOND

Matica srbská (v srbskom jazyku Матица српска – Matica srpska) je najstaršou srbskou kultúrnou a vzdelávacou inštitúciou. Založili ju vo februári 1826 v Pešti a po štyroch desaťročiach ju v roku 1864 presídili do Nového Sadu, kde sídli dodnes. Maticu srbskú pôvodne založili ako peňažný fond, ktorý mal zabezpečiť vydávanie srbského letopisu (založeného už v roku 1824) a tiež kníh srbských autorov. Aktivity Matice srbskej však postupne svoje pôvodné zameranie podstatne prekročili a myšlienka podobných organizácií sa rozšírila aj do ďalších krajín, ktoré boli súčasťou Rakúsko-Uhorska.

Prvým predsedom Matice srbskej bol Jovan Hadžić, členmi vedenia boli významní srbské osobnosti, ako napríklad Miloš Obrenović, Sava Tekelija či Petar II. Petrović-Njegoš. Medzi zakladateľov patrili aj Đorđe Stanko-

vić, Josif Milovuk, Jovan Demetrović, Gavriilo Bozítovac, Andrija Rozmirović a Petar Rajić.

■ V NOVOM SADE

V roku 1912 dostavali súčasnú budovu Matice srbskej, ktorá stojí v centre Nového Sadu. V súčasnosti Matica srbská disponuje vo svojej knižnici zbierkou vyše tri a pol milióna publikácií a ako kultúrna inštitúcia má vyše dvetisíc odborných spolupracovníkov. Pod značkou Matice v jej vydavateľstve vychádzajú v Srbsku mnohé literárne diela. Výtvarné diela najmä srbských maliarov z osemnásteho a devätnásteho storočia kultúrna inštitúcia chráni a vystavuje pre verejnosť v Galérii Matice srbskej. Už od svojho vzniku vydávala Matica periodikum s názvom Serbski letopis (dnes Letopis Matice srbskej), čo bol kedysi jediný srbský časopis vydávaný v bývalom Uhorsku.

Rok Ľudovíta Štúra sa pietne skončil pri 160. výročí jeho smrti Kto sa sám neopúšťa, nebýva opustený

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív SNN

V sobotu 28. októbra 2015 uplynulo dvesto rokov od narodenia Ľudovíta Štúra a aj preto bol celý minulý rok našimi štátnymi orgánmi i národnými kultúrnymi inštitúciami vyhlásený za Rok Ľudovíta Štúra. V utorok 12. januára tohto roku uplynulo stošesťdesiat rokov od úmrtia národného veľikána po náhodnej tragickej udalosti. Pri tejto príležitosti sa v nedeľu 17. januára 2016 v Modre uskutočnilo pietne spomienkové podujatie, nad ktorým prevzal záštitu minister kultúry Marek Maďarič.

Desať rokov pred svojou smrťou v roku 1846 ako tridsaťjedenročný mladý, no zrelý muž napísal Štúr v prednáške Neopúšťajme sa! okrem iného aj toto: „Nieto väčšej a svätejšej pravdy pre život jednotlivých ľudí i národov celých nad tú: Kto sa sám neopúšťa, nebýva opustený. Keď sa na daktorý národ pravda táto vzťahnuť môže, môže sa ona vzťahnuť na nás; keď dakedy bola pravda táto na čase, je ona na čase teraz pre národ náš! ... Neopúšťajme sa, krajania slovenski! Toto musí byť teraz heslo sväté nášho života. Aby sme sa ale neopúšťali, musíme mať pevnú, nezlomnú dôveru k samým sebe, pevnú dôveru k našim silám, k nášmu životu. Vtlačme si to jeden každý najhlbšie do srdca, vtlačme si jeden každý do duše tú pravdu svätú, že nikto nám k šľachetnejšiemu, k vyššiemu životu nedopomôže, jestli si nedopomôžeme my sami, že nikto nás od úpadku neochráni, jestli sa neochránime my sami. Balvan bez sily, čo by sa ako na nohy staval, skvacne len zase naspäť a prehodí sa, a za roveň tomuto i každý človek jednotlivý, každý národ.“

Na večnosť odišiel ako štyridsaťjedenročný, aj na vtedajšie pomery muž v najlepších rokoch. Nezomrel ako starec s podlomeným zdravím, v jeho prípade sa potvrdilo to známe, že koho Boh miluje, toho k sebe povolá v mladom veku.

■ AKO TO BOLO

O nešťastnom a náhodnom zranení Ľudovíta Štúra na území modranského chotára v sobotu 22. decembra 1855 počas zimnej vychádzky spojenej s predvianočnou polovačkou existujú pomerne presné informácie. Poznáme ich od jeho súčasníkov, ktorí ich aj písomne zaznamenali pre budúce generácie. Napriek tomu sa už prakticky od jeho skonu šíri rôzne dohady a vzniklo aj niekoľko krkolomných a zloomyšľných teórií, medzi nimi aj úvaha o tom, že zranenie nohy bolo výsledkom neúspešného pokusu o samovraždu. Šíria to ešte aj dnes tí, ktorí by radi Štúra videli ako zlomeného, slabého človeka plného beznádeje. Len nedávno sa tieto bludy objavili aj v myšlienkach súčasného maďarského historika Józsefa Demmela v knihe Ľudovít Štúr – Zrod moderného slovenského národa v 19. storočí (2015).

Lenže my o tragickej udalosti vieme priamo od samotného Ľudovíta Štúra. Medzi vianočnými sviatkami roku 1855, vtedy ešte netušiac, že leží na smrteľnej posteli, svojmu najmladšiemu bratovi Jankovi povedal toto: „Janko mój, čo by k tomu všetko bolo treba, aby sa to stalo v okamžení, čo by dlaňou plesol... Vtom – strelu sám ani nepočujúc domnieval som sa, nemôžuc vstať, že som si nohu zlomil alebo vytkol, ale pohnúť telom v protivnom smere, videl som vypálený kabát a krv. Tak som zvedel, že som sa postriegal.“

Brat Janko si to zapamätal v podstate doslova a tak si to aj zapísal. Písomné svedectvo, ktoré sa zachovalo v jeho pozostalosti, po desaťročiacich vyšlo v desiatom ročníku Sborníka Matice slovenskej pre jazykozpyt, národopis a literárnu históriu v roku 1932. Janko Štúr bol v tom roku už skoro tri desiatky rokov po smrti, keďže zomrel v roku 1905.

■ INÉ SVEDECTVÁ

Okrem iných faktov, ktoré vyvracajú možnosť jeho samovražedných myšlienok, je tu aj svedectvo tom, že svoju činnosť na tie osudné dni si vopred plánoval a dohodol sa na polovačku s priateľom. Vari by to urobil niekto, kto sa chce dobrovoľne znieť z tohto sveta strelnou zbraňou kdesi za humnami a v prítomnosti iných ľudí? Toto konšpirátori vôbec nespomínajú.

Miesto v katastri Modry, kde padol osudný výstrel.

Štúr pár dní pred Vianocami 1855 navštívil srbské knieža Michala III. Obrenoviča v Ivanke pri Dunaji. Na spiatocnej ceste z kaštiela, keď sa k nemu pripojil modranský mešťan a jeho osobný priateľ Daniel Lačný, dohodli sa, že v pondelok 24. decembra sa spoločne vyberú na malú polovačku, aby ich štedrovečerné stoly boli o niečo bohatšie. Lenže stalo sa to, že ešte dva dni predtým, v sobotu 22. decembra, prišli zavolať „uja Ľuda“ na polovačku dvaja dorastajúci chlapci s tým, že mu budú robiť honcov, lebo vraj v chotári Trlinok je zajacov ako maku. Štúr spočiatku aj dosť váhal, no potom si uvedomil, že s priateľom Lačným sa dohodli až na pondelok, lenže to je Štedrý deň a v taký Boží deň sa nepatrí zabíjať ani poľné zajace. Pokýval hlavou, že dobre, a zašiel si do domu pre kabát a pušku. To rozhodnutie sa mu stalo osudným. Čo nasledovalo, to vieme.

V matrike modranských zosnulých je tragická udalosť zapísaná takto: „Dne 22. decembra 1855 na polovce príkopu jakousi preskočiti chýje, padl a v pádu ručnici tak nejak nešťastne podrhl, že mu vypálila a stehenni kost prostřelila, následkem čehož ve velkých bolestech a mnohém krváčení výševedeného dne pokojně skončil.“

Štúrov priateľ a zrejme aj svedok najpovolanejší spisovateľ Ján Kalinčiak, na pleciah ktorého o dva týždne neskôr doľahla organizačná i finančná ťarcha Štúrovho pohrebu, okolnosti nešťastnej udalosti vo vlastnom životopise opísal takto: „Ľudia sa pozerali smerom k Dolnému námestiu, odkiaľ bolo počuť hrkot približujúceho sa rebrinaka. Už ho vezú! Pohol som sa k Emresovcom. Medzitým voz dorazil k domu. Niekoľkí chlapi opatrne odniesli Ľudovíta do domu. Bol som už blízko. Zazrel som mu tvár strhanú bolesťou. Na chvíľu otvoril oči a niečo povedal. Žije, blyso mi hlavou... Pomaly som sa spamätával z prvého ustrnutia. Skladal som si útržky rozhovorov. Chlapec, čo mu robil honca, podrobne rozprával, ako sa to stalo. Preskakoval príkopom medzi vinohradmi a roľami...“

Chce azda ešte niekto pochybovať? Mohol by bolesťami trápený Štúr presvedčiť chlapcov, aby hovorili o nešťastnej náhode, keby to bolo inak? Mimochodom, miestny povozník si za zvezenie ťažko zraneného Štúra z poľa vypýtal bez hanby päťdesiat grajciarov...

■ KALINČIAKOV LIST

Na Štúrovu žiadosť, vyslovenú v prvých minútach po uložení do postele, Kalinčiak napísal list jeho bratovi Jankovi do Bánovca nad Bebravou: „Braček mój Janko! Smutnú novinu nakrátko... Jeho bolesť a útrapy sú hrozné. Kričí pri každom pohnutí, ba i keď sa nepohýna, bo muskuly samy od seba sa trhajú. Pišem Ti akokoľvek. Zajtra idem sám do Prešporka po lekárov – ktovie, či niečo pomôžu? Odpusť. Moja duša strápenejšia ako Tvoja. Ak možno, pošli len sestru. Tvoj Janko Kalinčiak. P. S.: Ak sestra príde, nech nepovie, že som jeho stav takým nebezpečným byť udal, to jest, ak Ľudovít do tých čias dožije.“

Nedožil. Umieral vo veľkých bolestiach, čo je zjavné aj z Kalinčiakovho listu. Niektoré dohady a ďalšie očierňujúce špekulácie sa pokúšali tvrdiť, že zranenie sa začalo úspešne hojiť, ale hrozilo, že Štúr bude mať zranenú nohu kratšiu, a to by vo svojej údajnej samolúbosti nezniešol, aby on, idol žien, chodil po svete ako kalika. Prinútil vraj lekára, aby mu nohu natiahol za každú cenu, pritom sa mu mala vedľa zranenia roztrhnúť tepna a on rýchlo vykrvácal. Chce vari niekto nasilu tvrdiť, že ťažko zranený človek v horúčke a v ukrutných bolestiach aj za cenu straty života myslí práve na to, aby ostal fyzicky priťažlivý? Je to čirý nezmysel. V prvom rade chcel, a tiež vedel, že musí žiť. Stal sa predsa o rodinu svojho zosnulého brata Karola. Mal plány na ďalšiu tvorivú činnosť. Riskoval by budúcnosť svojich blízkych pre akúsi márnivosť a majestátosť svojho zjavy?

Svoje o tom vedel aj najpovolanejší človek. Spomienky na Štúrove nielen posledné dni v Modre si takto zapísal jeho najbližší spolupracovník a priateľ

Jozef Miloslav Hurban: „On umrel, podľa vlastného svojho názoru, ktorý dávno pred smrťou mi rozkladal, keď uvažoval o osobnosti Julia Ceasara a jeho smrti. Štúr umrel práve včas, keď veľké veci vykonal a k väčším sa chystal. To je pekná smrť, hovoril, keď hrdina padá v mladom veku, prv než svet môže vidieť jeho mdlobu, aká konečne na každého prísť musí.“ Tu sme sa nezhodovali s Ľudovítom, ale bolo v tom tušenie jeho osudu tragického. Tušenie prorocké jeho skončenia je vyrazené i v tom epigrame na Modru: „Bílá snad si byla, když Modrou teď se nazýváš, černou, zdá se mi, než slouti mi ještě budeš!“ Mne tento nápis citovaný zväčša prichodil podivným. Dôverného priateľa svojho, niečo skôr s Ľudovítom sa oboznámvšieho Juraja Bojislava Záborského, som sa v roku 1836 spýtal, čo by to znamenalo v tom nápis: „černou, zdá se mi, než slouti mi ještě budeš!“. On nemohol mi to vysvetliť. Keď som sa stretol s Ľudovítom, prvé bolo, na čo som sa domáhal. Ľudovít sa usmial a riekol: „To mi len tak v zadumani nad Modrou prišlo na um, nie že bych niečo určitého bol myslel.“ Ako bych som zabudol na prvú otázku túto, ešte roku 1848 spýtal som sa, čo s tým nápisom chcel. To však bolo i posledné spytovanie sa, lebo odpoveď Ľudovítova prešla mi kosti. Ja bál som sa odvtedy o jeho život. „Ale očuješ,“ vetil Ľudovít, „čo ti tak ten mój starý nápis vrčí v hlave? Už si sa ma niekoľko ráz na to dopytoval. Aby sa mi Modra ozaj raz nestala čiernou!“ (In: Hurban, J. M.: Ľudovít Štúr. Rozpomienky. Bratislava, Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry 1959) Dodajme, že v Slovenských národných novinách vyšlo oznámenie o úmrtí ich zakladateľa 17. januára 1856.

■ LITERÁRNE DEDIČSTVO

Ľudovít Štúr navštevoval Modru pomerne často, keďže tam mal rodinu, no natrvalo prišiel bývať do mesta až v roku 1851 po smrti brata Karola, ktorý bol v Modre váženým a obľúbeným evanjelickým kňazom. Päť rokov na to zomrel v Modre aj Ľudovít. Počas pobytu v Modre vydal básnickú zbierku Spevy a piesne, potom dielo O národných piesňach a povestiach plemien slovanských, no a napokon aj publikáciu Slovanstvo a svet budúcnosti.

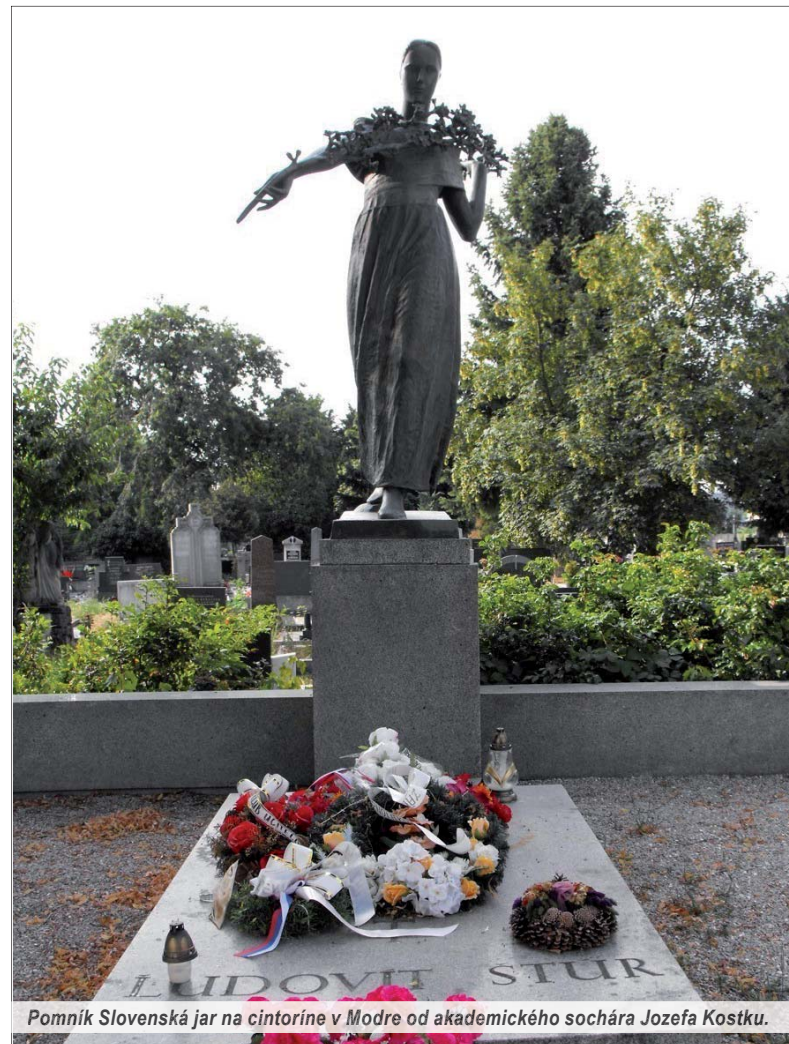
Na jeho pamiatku sú po celom Slovensku postavené viaceré pamätníky,

aj Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre, ktoré je reprezentatívnym pamiatkovým objektom venovaným azda najvýznamnejšej osobnosti slovenských národných dejín. Založené bolo v roku 1965, keď bolo 150. výročie narodenia dejateľa, v roku 2015 teda oslávilo múzeum polstoročnicu.

Organizátormi pietnej spomienky k 160. výročiu úmrtia boli SNN-Múzeum Ľudovíta Štúra, Cirkevný zbor ECAV na Slovensku a mesto Modra, ktorému sa za pomoci Ministerstva kultúry SR podarilo obnoviť náhrobný areál Ľudovíta Štúra v miestnom cintoríne a dokončiť aj rekonštrukciu Štúrovej lavičky v miestach, kde zvykol oddychovať pri svojich dlhých prechádzkach. Matica slovenská si cez svoje miestne odbory výročie pripomínala podujatiami po celom Slovensku. Nedeľná pietna spomienka 17. 1. v Modre bola symbolickým zavŕšením Roka Ľudovíta Štúra.

Pripomeňme si ešte raz odkaz, ktorý zanechal Ľudovít Štúr okrem iných diel v spise Neopúšťajme sa!: „Mládenci naši slovenski, veľká je práca naša, hlboko, ďaleko za inými stojí národ náš, veľká je práca naša a duch k nej treba silný; vo všetkých kútoch a na všetkých stranách je mnoho čo robiť, vo všetkých kútoch a stranách má každý mnoho naprávať, zmužte sa teda, mládenci slovenski! Aby ste ale zápal opravdivý za vec dobrú si nadobudli, treba vám v mladosti privyknuť k práci železnej, treba vám v mladosti poznať život ľudstva a národov, treba vám sa učiť! Počas pobytu v Modre vydal básnickú zbierku Spevy a piesne, potom dielo O národných piesňach a povestiach plemien slovanských, no a napokon aj publikáciu Slovanstvo a svet budúcnosti.“

Mládenci naši slovenski, nie je človek len z hlíny, ale vdýchol doňho Boh i ducha svojho, nedajte že sa podjar-

Pomník Slovenská jar na cintoríne v Modre od akademického sochára Jozefa Kostku.

mnohé ulice, námestia i školy nesú jeho meno. Paradoxne vyznieva fakt, že práve v roku venovanom jeho výročiu Štúrova ulica v Bratislave bola po celý čas rozkopaná a bez života. Podobne prestavba námestia v Modre bránila prístupu k jeho soche, v rekonštrukcii bolo

mit' telesnému životu, ale rozduchujte v sebe tú iskru vyššiu a verte, že človeka a národa vznešenosť len v živote vyššom, v živote duchovnom záleží. Čo by žil človek i roky Matuzalemov a nedal sa v živote viesť duchom, žil len život obecný, život nízky na zemi!“

Zborník z konferencie o udalostiach na Slovensku v marci 1939

Významná publikácia o Malej vojne

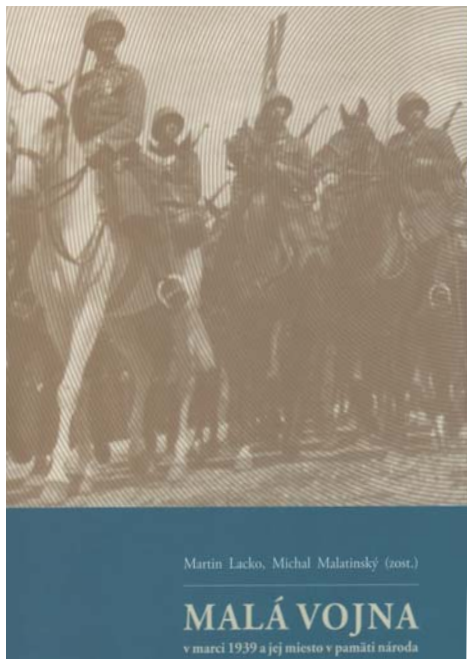
Dušan D. KERNÝ – Reprofoto: autor

S vročením 2016 vyšiel zborník z významnej konferencie o Malej vojne, o prvom leteckom bombardovaní civilných objektov v strednej Európe. Bolo to bombardovanie Spišskej Novej Vsi maďarským letectvom v marci 1939 ako súčasť rozsiahlej snahy o získanie slovenských území. Je to zborník nielen o násilne, ale aj dobrovoľne zabúdanej udalosti.

Zborník umožňuje urobiť si obraz o faktografii dlhé desaťročia nielen zabúdaných, ale aj zámerne a cieľavedome potláčaných informácií o Malej vojne. Teda aj o tom, prečo sa v roku 2015 pri 75. výročí konala iba druhá odborná konferencia o tejto tematike. Cenným na zborníku je, že podáva prehľad, ako sa témou zaoberajú maďarskí historici a publicisti. Rovnako treba vyzdvihnúť, že podáva pohľad z ukrajinskej strany. Oboznamuje nás s osudmi súčasť Podkarpatskej Rusi, Zakarpatskej Ukrajiny, teda malej ukrajinsko-maďarskej vojny v marci 1939. Inými slovami – maďarskej okupácie Podkarpatskej Rusi. Išlo o jednu z najdramatickejších stránok v dejinách obyvateľstva dnešnej Zakarpatskej Ukrajiny, lebo „útok maďarskej armády bol sprevádzaný masovými vraždami a vojna sa skončila likvidáciou nezávislého štátu – Karpatskej Ukrajiny“.

■ DRÁMA

Zborník nám umožňuje zasadiť politiku vtedajšieho Maďarska do súvislosti tejto časti strednej Európy. Išlo o drámu časti česko-slovenského štátu, ktorá získala v rámci Česko-Slovenska autonómiu. V roku 1939 ju s prelievaním

krvi okupovalo horthyovské Maďarsko, o pár rokov neskoršie si túto časť Česko-Slovenska pričlenil, nie bez tisícov nevinných obetí, stalinský ZSSR.

Pohľad ukrajinského historika plnofarebne dokresľuje udalosti tej doby, bezvýhodnosť národných a nacionalistických síl niekdajšej časti Česko-Slovenska.

Tým nám umožňuje dnes, s odstupom času, názornejšie pochopiť atmosféru doby a možnosti politikov i obyvateľov na Slovensku. A to v situácii, keď „pragmatická politika západných demokratických veľmocí (Francúzska a Británie) umožnila geopolitický prienik nacistického Nemecka do strednej Európy“.

■ NACIZMUS A IRENTENTA

Hlavné však je, že ukazuje, ako nástup nacizmu v roku 1933 sa využíval ako šanca pre maďarskú irententu. Ako sa potvrdilo, cieľom maďarskej politiky nebola tzv. etnická revízia (dnes by sme povedali ochrana práv menšín), ale historická revízia – a s tým sa stretávame dodnes.

Konferencia s veľkou účasťou historikov mladej, resp. strednej generácie a následný zborník umožňuje vidieť vznik Slovenského štátu v nepriaznivých vojnových okolnostiach. Pripomína, že územné požiadavky Maďarska sa neskončili len zabratím územia po Viedenskej arbitráži, ale došlo k ďalšiemu, v poradí druhému

zabratiu dedín na východe, kde nebolo maďarské obyvateľstvo. Je to časť dejín, ako vznikol Slovenský štát. Nepochybne je to aj svedectvo o tom, ako ten štát po maďarskom útoku masovo podporovalo slovenské obyvateľstvo. V podstate pri najmenej rovnako, ak nie spontánnejšie a masovejšie ako o niekoľko rokov SNP.

Zborník faktograficky ukazuje, ako bolo Slovensko považované za slabý článok. Ako také bolo vystavené maďarskej politike a propagande i úskokom. Tej politike, ktorá vychádzala trvalo z teórie popierajúcej mnohonárodnosť Uhorska. Už vtedy to úspešne dokázala presadzovať aj na medzinárodnom poli na úkor legitímnych nárokov Slovenska a Slovákov a jej recidívy nevyhli ani po roku 1989.

Je niekoľko dôvodov, prečo bola konferencia v roku 2015 dôležitá a prečo je výnimočný zborník, ktorý vyšiel v roku 2016. Po prvé je to samotná faktografia obsiahnutá v trinástich referátoch. Má široký záber natoľko, že je zrejme, že nešlo o zanedbateľnú regionálnu udalosť. Bola to nezanedbateľná súčasť udalostí pri vzniku Slovenského štátu, ktorý ešte nemal sformovanú armádu. Napriek tomu sa obrana pred agresiou nestala prirodzenou tradíciou ani čs., ani slovenských ozbrojených síl. Dedičným hriechom bolo, že dokumentuje, ako to zmenilo atmosféru na Slovensku a na obranu už novej vlasti sa hlásili vojaci spontánne a masovo a mala zásadný vplyv na sformovanie armády. Kniha uvádza v prílohe tých účastníkov Malej vojny, ktorých vyznamenal minister národnej obrany gen. Čatloš v júni 1939 v Michalovciach úplne zákonnite. Vtedy bránili Slovensko pred

jednoznačne cudzou agresiou. A nielen to, pred neskrývaným pokusom a úsilím dosiahnuť rozdelenie Slovenska.

■ ZÁPAS O DEJINY

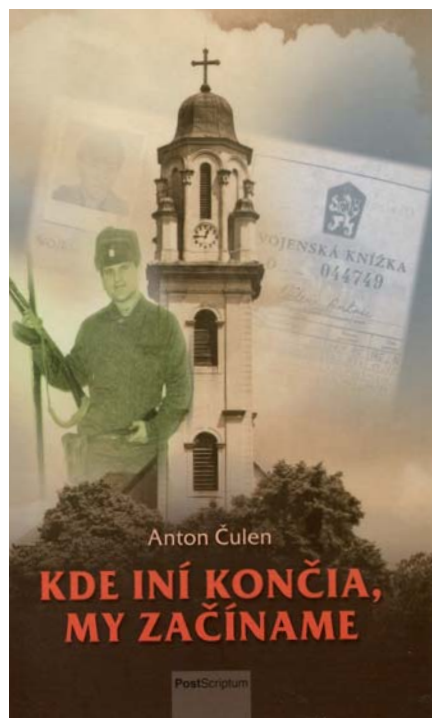
Významnou súčasťou knihy je aj referát o dejinách snáh dostatočne informovať po roku 1989 o tejto udalosti v rámci širšieho koncipovanej a novej tradície úcty ozbrojených síl a novej kultúry rešpektu voči všetkým padlým. Je to výnimočné čítanie, v ktorom osvetľuje aj skutočnosť, prečo sa len istá časť historikov na Slovensku venuje Malej vojne a udalostiam z marca roku 1939 v medzinárodných súvislostiach. Dodnes je to nielen aktuálny, ale aj akútny problém.

Aj v samotnom meste Spišská Nová Ves to dlho trvalo, kým sa pripomenutie obetí maďarského náletu v marci v roku 1939 stalo samozrejmosťou, kým sa stalo prirodzenou súčasťou miestnych a regionálnych dejín, povedzme to tak, vlastivedy. Práve tieto súvislosti sú výrečné. Odborníci, historici, publicisti, spisovatelia, filmári, ako aj miestni volení politici majú nie jednu, ale celú sériu skúseností z dlhoročného úsilia, doslova zápasu o odklätie, ako to nazval primátor mesta Ján Volný, historických faktov. To veľa hovorí o tom, že nejde len o dejiny, ide o súčasnosť. Publikácii treba venovať rozsiahlejšiu pozornosť, redakcia SNN pripravuje najvýrečnejšiu faktografiu. Treba oceniť úsilie zostavovateľov, Martina Lacka a Michala Malatinského, bez ktorých by verejnosť nemala možnosť v zborníku posúdiť výsledky konferencie, ku ktorej konaniu významne prispeli.

Čítanie lepšie ako vojak Švejek

Anton Čulen: Kde iní končia, my začíname, Post Scriptum, s. r. o., Bratislava 2015

KNiha TÝŽDŇA

Čulenova knižka má čo povedať každému, kto život prežíva plnohodnotne. Je tiež svedectvom doby a režimu, ktorý autoritatívne vnucoval svoju ideológiu všetkým občanom. Nie každý sa podriadil, nie každý dokázal verejne svoj názor prezentovať či brániť. Čulenov príbeh vojaka v Československej ľudovej armáde sa podľa recenzenta knižky Jána Košiaru číta lepšie ako Haškov Švejek.

A naozaj, prvý či druhý deň v kasárňach, keď nastúpil na výkon základnej vojenskej služby, sa odohrával dosť netradične. Nechali ho v civile čakať a nikto mu nepovedal, čo s ním bude. V rote mazákov, v ktorej sa ocitol, reagovali: „Moju situáciu považovali za neštandardnú a dokonca sa ma pýtali, či nie som syn nejakého vysokopostaveného komunistického funkcionára,“ s istou dávkou ironie konštatuje v knižke. Napokon sa od veliteľa útvaru dozvedel, že na základe informácií zo základnej školy a MNV v Brodskom zistili, že je nedôveryhodná osoba a poslali ho domov. Podľa neho asi bol jediným vojakom Varšavskej zmluvy, ktorého takto poslali z vojenskej domov.

Autor zostavil knižku zo svojich spomienok na tie okamihy života, ktoré sa mu najviac vryli do pamäti. Už ako žiak základnej školy pociťoval nátlak na svoje náboženské presvedčenie za ponižujúce. Mnohým čitateľom sa azda vybaví podobné spomienky, keď nemohli verejne nosiť nijaké kresťanské symboly. Čulena pre krížik na svetri dokonca vyhodili zo školy. Prítomnosť, ktoré sa k takýmto udalostiam viažu, sú skôr úsmevne podané. Pri čítaní knižky nemožno neobdivovať mladého človeka, ktorý dokázal argumentačne zlomiť aj najtvrdších normalizátorov.

Autor sa dotýka obdobia pred aj po roku 1989. Úprimnosť jeho výpovedí a priam duševný striptíz pred čitateľom ponúka vnímať obraz kresťana celkom intímne. Na prelome augusta a septembra 1989 sa autor pokúsil emigrovať do Talianska. Pravda, neúspešne. Ale aj táto skúsenosť je obohatením čitateľa o možno dávno zabudnuté úvahy. Čulen sa dodnes venuje aktivitám smerujúcim k slobode svedomia. A čo je na ňom najzaujímavejšie, vlastným príkladom.

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Emigráciu národov sprevádza skutočnosť, že milióny utečencov, vyhnanco, presťahovaných, ale aj dobrovoľne vystahovaných, medzi inými aj dva milióny Slovákov, majú svoje cintoríny mimo svojej pôvodnej vlasti. Jedným z vystaňovalcov a obetí uhorskej administratívy bol i druhý podpredseda Matice slovenskej v rokoch 1870 – 1875 Dr. Jozef KOZÁČEK (1807 – 1877).

Vrát'me Kozáčka domov

Kňaz, národný buditeľ, kanonik, organizátor slovenského, najmä vzdelávacieho života v 19. storočí (riaditeľ Slovenského gymnázia v Kláštore pod Znievom, bratislavský škôldozorca a i.) ukončil svoj starostlivý život v Satu Mare (dnes Oradea Mare) v Rumunsku, kde je aj pochovaný. Má ako katolík nemalý podiel na tom, že Ľudovít Štúr ako evanjelik sa stal poslancom uhorského snemu za Zvolen. Matica slovenská mu na kláštornom dome v Oradei odhalila v roku 1996 pamätnú tabuľu, ktorá po niekoľkých rokoch – po zásahoch niektorých maďarónskych aktivistov, zmizla. V roku 2010 Matica slovenská osadila jeho bustu pred budovou Slovenského lýcea J. Kozáčka v Bodonoši. Irendentistické zmýšľanie tamojšej maďarskej menšiny opäť zaúradovalo. A nielen tam. Druhý podpredseda MS kanonik Dr. Jozef Kozáček sa tam nemôže cítiť doma, ako sa doma necítil už vtedy, keď ho do toho prostredia „delegovali“ vtedajšie maďarónske vrchnosti (1864). Vráťme ho domov – minimálne do Zvolena, optimálne na Národný cintorín v Martine. Vráťme si ducha a autoritu, ktorá musela podstúpiť toľko obety za národ a Maticu slovenskú.

To, čo sme nestihli alebo „oni“ – stihnime my teraz.

Stanislav BAJANÍK

HUMORESKA

Keď naša generácia päťdesiatnikov začne pred omladinou spomínať na techniku našich mládežníckych čias, pozerajú na nás napoly neveriace a napoly ľútosťivo. Reku, to ste ani poriadnu mladost' nemali bez mobilov, mp3 prehrávačov, internetu a najmä sociálnych sietí? A majú, bežari, pravdu. Čo som sa občas nahľadal funkčnej telefónnej búdky, a to ešte som si neustále overoval, či mám správne mince na telefonovanie. Keď som sa chcel s niekým stretnúť, musel som sa dohodnúť, že zajtra o piatej pri Rolandovej fontáne alebo v vo Veľkých františkách. Stávalo sa, že dotyčný alebo dotyčná na

schôdzku neprišli. Dnes väčšinou odpíšu esemeskou: Nemôžem, mám prácu. Poniakí tu majú v mobiloch nastavené natrvalo, aby sa neotravovali vyťukávaním správ.

som bol v istej kaviarni a pri susednom stole sedeli dva sympatické študentské páry. Za mojich čias mládenci zabávali dievčatá, rozprávali sa a smiali jeden cez druhého

v istej bulvárnej redakcii, tak mi mladučké kolegyně vraveli: „Preboha, ty nie si ani na ‚fejsbúku‘? To ako keby si ni nebol... Dnes sa nejeden mládežník, ale i zrely naši-

lovci lovia na sieti naivné paničky a páni s plešinkou ako koleno starej Blažkovej sa tam zaliečajú mladým žubroviam. Už existuje na to aj vtip: Rozhodol som sa nájsť si priateľov v reálnom živote s použitím rovnakých zásad ako na Facebooku. Preto každý deň idem na ulicu a rozprávam okoloidúcim, čo som jedol, ako sa cítim, čo som robil minulú noc a čo budem robiť tú ďalšiu. Potom im ukazujem fotky mojej rodiny, môjho psa a mňa, ako pracujem v záhradke a trávim čas v mojom bazéne. Taktiež načúvam ich rozhovory a rozprávam im, že ich milujem. A funguje to! Ziskal som už troch ľudí, ktorí sledujú moje aktivity: dvoch policajtov a psychiatra.

Marek DANKO

Ako nám rýchly internet veľkú poľahobu priniesol

Konečný efekt je však rovnaký – s tým rozdielom, že to čakanie v časoch pred mobilmi malo niekedy tú zvláštnu chuť romantiky a motýlikov v žalúdku: príde, či nepríde tá moja?

No dnešná doba informačná má aj iné výhody. Našinec sedel so spolužiackou v kaviarni, snažil sa nenútené konverzovať, ale nešlo to a uši mu horeli ako jánske ohne. Minule

a občas sa navzájom významne zahľadeli do očí. Títo mali pred sebou poháre s akousi zaliatou zelinou a mlkvo pozerali... do mobilov. Keď takto vyzerala rande začiatkom 21. storočia, som zvedavý, ako bude vyzerať stretnutie parobkov a diev o takých dvadsať rokov?

Určité indicie mám už teraz. Internet a takzvané sociálne siete. Keď som pred rokmi pôsobil

nec môže pochváliť vari aj päťstovkou „virtuálnych priateľov“. Osobne z nich pozná azda päťdesiat a raz za mesiac sa stretne možno s dvomi, ktorí sú bývalí kolegovia či spolužiaci. Niektorí jediní trávia nad touto, že vraj sociálnou čertovinou hodiny denne namiesto toho, aby hovorili so svojim partnerom, išli s ním do kaviarne, na výlet či len tak na prechádzku. Profesionálni

GLOSA

Istotne jeho zakladatelia ani netušili, čo všetko za najbližších dvadsať rokov tento časopis prežije. Keď začal v januári 1946 – pred sedemdesiatimi rokmi – Kultúrny život vychádzať, mal to byť politický krotký, literárno-kultúrny časopis vtedajšieho Zväzu československých spisovateľov. Prišiel však február 1948, komunistický puč pripravený vtedajším predsedom vlády K. Gottwaldom (v Česku totiž vo voľbách vyhrali komunisti) a sovietskymi „poradcami“ v pozadí, a časopis sa zrazu napriek úsiliu jeho šéfredaktora, spisovateľa a diplomata Ivana Horvátha stal trúbou novej moci.

Novinárska legenda Kultúrny život

Horvátha najprv odsunuli za vyslanca do Budapešti, o dva roky zavreli na deväť rokov ako „buržoázneho nacionalistu“ a strana si urobila z časopisu svoj propagandistický nástroj. Sila osobností však bola mocnejšia: už koncom päťdesiatych rokov a potom až do okupácie v roku 1968 – jedno veľké a nezabudnuteľné desaťročie – bol Kultúrny život priekopníkom demokratizačných úsilí v tej najvyššej publicistickej a umeleckej hladine, s občianskou statočnosťou jeho redaktorov a autorov, prispievateľov a podporovateľov.

Začiatkom šesťdesiatych rokov práve obsah Kultúrneho života vyprovokoval spisovateľskú a novinársku obec k otvorenému protestu proti politickým praktikám, dožadoval sa rehabilitácii neprávom odsúdených, prinášal reportáže o neuveriteľne trpkých osudoch obetí združstevňovania, triedneho boja, vymysleného buržoázneho nacionalizmu a podobných krutostí komunistickej politiky. Spolu s mládežníckym denníkom Smena a jeho týždenníkovou formou Smenou na nedeľu v maximálnej miere ovplyvnili nielen spoločenské ovzdušie na Slovensku, ale aj humánne založených politikov strany, najmä Alexandra Dubčeka. Práve politikov posúvali správnym smerom, ovplyvňovali ich myslenie a napokon i odhodlanie zmeniť pomery v republike. „Pražská jar“ sa totiž začala už na jar 1962 na Slovensku – na zjazdoch spisovateľov a novinárov a na stránkach Kultúrneho života. Odveta na konci bola jasná: po okupácii Kultúrny život zanikol. O pokračovanie jeho programu sa v poslednom čase úspešne pokúša Literárny týždenník.

Náš stĺpček však vyšiel na strane Osobností Slovenska, nesmieme na to zabudnúť. Ani sa nedá: úroveň časopisu a jeho dosah určili totiž redaktori a autori. A to už je priamo galéria slovenských osobností 20. storočia: Ivan Horváth, Ján Kostra, Andrej Mráz, Rudolf Fabry, Vladimír Mináč, Laco Novomeský... – v prvých rokoch. A potom Roman Kaliský, Ladislav Mňačko, Ján Prohádka, Dominik Tatar, Pavol Števec, Pavol Ličko, Ladislav Ťažký, Juraj Špitzer, Rudolf Ošinský, Kornel Földvári, Jozef Bob... až po vtedy najmladšiu Ivu Kernú a praktikantov, medzi nimi aj budúceho reportéra Drahoša Machalu.

Pokus o obnovu časopisu po roku 1989 sa nevydaril. Usilovali sa o to ľudia neprajní našej štátnosti. Po niekoľkých číslach sa ich úsilie skončilo fiaskom. Dvakrát do tej istej rieky...

(jč)

Po odchode Ladislava Ťažkého zostalo nadhlo prázdne miesto

Malý návrat k veľkému človekovi

Text Ján ČOMAJ – Foto: Emil SEMANCO

Niekoľkým z nás, čo sa podieľame na tvorbe týchto novín – vnútri redakcie alebo zvonka ako prispievatelia – bol Ladislav Ťažký blízkym starším priateľom, pričom som jedno slovičko ani nemal použiť, lebo sme v jeho prístupe k nám vekový rozdiel nikdy nepocítili. Skôr sme mali prirodzený rešpekt k jeho osobnosti, ľudskosti, statočnosti a literárnemu majstrovstvu. Od prvej správy o jeho odchode, od rozličky v Dóme svätého Martina až doteraz cítim, že po ňom zostalo jedno bolestivo prázdne miesto. Možno nie v literárnej tvorbe, tú rok-dva pred svojim skonom uzavrel. Skôr si myslím, že jeho neprítomnosť cítiť v spoločenskej atmosfére, na ktorú vždy vedel reagovať alarmujúcim slovom.

Len málokto zo slovenských spisovateľov dnes tak dvíha hlas proti chybám a nepravostiam politikov, varuje pred závozní, do ktorých sa nechtiac či vedome (pre čísi prospech) uberáme, pred krivdou na človeku, pred zabúdaním na vyššie princípy. Nebyť Antona Hykische, o jednu tvorivú generáciu mladšej Gabiky Rothmayerovej, Jozefa Banáša, Borisa Filana a ešte zopár ľudí spisovateľská obec akoby sa uzavrela do ulity tvorby a vlastných starostí – a svet nech si beží pomimo.

Ťažkého literárne dielo tu zostalo naveky. Po jeho odchode však cítiť prázdne miesto v lavici prísnyh porotcov nášho spoločenského vývoja.

■ HOREHRONEC

Ledva skončil základnú školu, musel do lesa – pomáhať stínať stromy pre budúcu cestu z Brezna do Detvy. Túžba po vzdelaní, kresliarsky talent i nedostatok prostriedkov ho dovedli do kartografickej školy vo Vojenskom zemepisnom ústave v Bratislave. Ešte aj internát bol zadarmo. Tu sa začínajú témy jeho próz – a pokračujú neporovnateľne dramatickejšími udalosťami, ako boli zážitky chlapca z vrchov vo veľkomeste. Po absolvovaní školy narukoval na východný front: desiatnik, onedlho čatár kartograf Zabezpečovacej divízie. To bol moment zrodu čatára Matúša. Po vypuknutí SNP a útekoch slovenských vojakov na ruskú stranu Nemci našim jednotkám už nedôverovali – aj Ťažkého útvár prevelili do Rumunska. Mladý Ťažký ušiel. V Maďarsku ho zatkli a poslali do lágra v Rakúsku – tu sa dočkal konca vojny. Vyštudoval v Prahe Vysokú školu hospodárskych a sociálnych vied, usadil sa v Bratislave, začas pracoval ako kultúrny referent na ÚV KSS a v polovici päťdesiatych rokov nastúpil – už ako vedecký aspirant – do Inštitútu spoločenských vied v Prahe.

■ PROZAIK

Keď mu v roku 1962 vyšli hneď dve knižky poviedok – Vojenský zbeh a Host' majstra Čerta, a ich autor sa rozhodol pre literatúru, nastúpil k nám do Smeny – vtedy sa začalo aj jeho priateľstvo nadosmrti so smenármi Antonom Kurinom, Gavrilom Gryzlovom, horehrónskym krajanom Jánom

Smolcom, Milanom Várošom a ďalšími, medzi ktorých som, odpusťte mi tú samolúbošť, patril aj ja. Onedlho mu vyšla novela Dunajské hroby a po nej už román Amenmária – Samí dobrí vojaci. Ním náš kolega Laco Ťažký vstúpil jednou nohou do siene klasikov.

Z literatúry sa ani vtedy nedalo vyžiť, musel v redakcii robiť aspoň na pol úväzku a my sme sa nestarali čudovať, kedy vlastne píše svoje knihy. Mali sme totiž dojem, že je stále s nami alebo na cestách za reportážou. A knihy mu práve vtedy vychádzali takmer rok čo rok: po spomínaných tituloch nasledovali baladické prózy Krdeľ divých Adamov, dramatické novely Pivnica plná vlkov, zbierka próz Pochoval som ho nahého... Až prišli roky nútejnej odmičky. Po okupácii sa pre príslušnosť k Smene, podporu svojho priateľa Dubčeka a pre netajavé odmietavé postoj k udalostiam musel odmičať.

Desať rokov trval ten zákaz. V tlači pracovať nesmel. Pomohli priatelia z ULUV-u – zamestnali ho ako kronikára. Chodil po Slovensku zaznamenávať prácu majstrov ľudovej umeleckej výroby. Pamätám si, ako mi raz podvečer na Obchodnej ulici (ešte sa volala Molotovova) ukazoval perfektné kresby výrobkov a nástrojov ľudových umelcov, ktorých zvečňoval nielen písaným slovom, ale aj kresbou a farebnými ilustráciami – vojenský kreslič a grafický talent sa nezaprel.

Keď sa v osemdesiatych rokoch normalizácia unavila a trochu popustila uzdy, vyšiel Ťažkému dvojzväzkový román Evanjelium čatára Matúša, voľné pokračovanie Amenmárie, onedlho Aj v nebi je lúka – román o údele najbiednejšieho človeka a jeho pokore pred osudom, i nezabudnuteľná kniha literatúry faktu Pred potopou, komponovaná ako románová freska zo stavby vodného diela v Gabčíkove. A po prevrate ďalších desať kníh poviedok, románov, aj s detektívnou zápletkou, aj s črtami cestopisu, aj s nábojom dobrodružstva, aj o osudoch poaugustových emigrantov – široká škála tém a žánrových stupnic, ako sa na takú osobnosť patrí. To dovedna vytvorila z nášho Lacka žijúceho klasika.

Zaujímavé, ako sa po prevrate rozozvučala jeho esejistická a polemická struna: rozhnevaný vývojom, rozštiepenosťou spoločnosti, rozkrádaním štátu, divokou privatizáciou zdvíhal svoj vážny hlas na stránkach novín, aspoň tých novín, ktoré boli ochotné ho uverejňovať – lebo pre mnohých bol Ťažký rovnako nepríjemný ako nedávno pre normalizátorov. Z jeho ciest, esejí vystúpil, polemík a rozhovorov vzniklo niekoľko esejistických kníh: Očami pútnika, Literárne vrásky, Žime s citom v kráse, Zastavte paľbu! Prosím, ; Ľudia nie sú anjeli, Amor anti Moloch, Spisovateľ, tvorba a cnosť. Na rozdiel od väčšiny súčasných považoval za prirodzenú povinnosť spisovateľa vysloviť sa k svojmu času.

■ PREZIDENT?

Dobre si pamätám na jeho vnútorný zápas, keď ho skupina poslancov navrhla za kandidáta na prezidenta Slovenskej republiky, druhého po Michalovi Kováčovi. Prišiel za nami do redakcie a troch či štyroch z nás vylákal na terasu Račianskej vechy na Centrálnom trhovisku pod našimi oknami. Chcel sa vyvraviť a hádam si aj skúsiť, či obstoja jeho argumenty vzdať sa kandidatúry. Naše presvedčenie, aby to nerobil, že je doslova povolaný stať sa zjednocujúcou a upokojujúcou osobnosťou v tých rozbúrených časoch, plných prestreliek, výpalníkov a banditizmu, politickej nenávisti a rozpoltenosti. Nevraživosť, ktorá panovala, sa už rovnala stredovekým honbám na vyznávačov inej viery, kacirov a bosorky. Počúval nás. Pritakával. A nakoniec sa aj tak kandidatúry vzdal. Škoda. Aj teraz po dvadsiatich rokoch si myslím, že to mal skúsiť. Možno by bol tento slovenský Kekonen – podobne ako pred polstoročím jeho fínsky predchodca, vyslobodil národ zo špiny nenávisti a zovretia bezohľadných chamtivcov skôr, ako nás to cunami zaplavilo. Možno. Lebo na samom začiatku sa to azda dalo. Tak ako sa dá záhrada zbaviť buriny, kým nevyrástla do sily a semena – ale nik ju už nezachráni, keď sa rozbujnie a keď dokonca opanuje terén. Ako chamtivci opanovali, či dokonca si už privlastnili našu vlasť. Možno by sa nič nebolo zmenilo. Možno. Boli by sme však aspoň spomínali na jedného

múdreho a spravodlivého človeka na čele štátu. Už aj to je škoda...

■ ZMRÁKANIE

Akousi zhodou okolností som sa v posledných mesiacoch života Ladislava Ťažkého stretával s ním častejšie ako inokedy, napriek tomu, že som už nebyval v Bratislave. Boli sme na príjemných podujatiach Klubu spisovateľov literatúry faktu – veľký prozaik sa neunúval chodiť medzi nás, lebo časťou svojej tvorby patril k nám. Na jar v roku 2010 nás s priateľmi Tonkom Blahom a Jozkom Markuljakom navštívil v našom novom šaštínskom domove. Pochválil som sa im, že som dokončil knižku Drotárska odysea – akýsi obraz dejin, udalostí, príbehov a postáv neopakovateľného slovenského fenoménu, nadväzujúci na priekopníctvo Karola Guleju a Vladimíra Ferka, s pohľadom aj na dnešok slovenského drotárstva ako jedinečnej kategórie ľudového i moderného umenia. Zaujalo ho to. Vypýtal si rukopis a sľúbil, že mi napíše úvod. Stalo sa. Kniha s Ťažkého príhovorom vyšla v roku 2011 – vidí sa mi, že je to Ťažkého posledná literárna práca.

V lete 2010 mi v salóniku niekdajšieho Klubu slovenských spisovateľov (dnes v akomsi nočnom striptízovom klube) na posedení PEN klubu predniesol srdečné i štekľivé laudáco k sedemdesiatpäťke. Na to sa nezabúda. Podobne ako nikdy nezabudnem na prezentáciu knihy Jozefa Sitka Politici a novinári cez sitko vo vydavateľstve Veda v decembri 2010 – autor si za „krstných otcov“ zvolil bývalého prezidenta SR a spisovateľa Rudolfa Schustera, majstra Ladislava Ťažkého a svojho bývalého kolegu zo Smeny – mňa. Vtedy som už so strachom pozoroval, že náš Lacko si za celé to dvojhodinové posedenie nedal ani pohár vína. Od pultu s nápojmi a pochútkami som mu k nášmu stolíku nosil džúz, ktorý si ešte riedil vodou.

Onedlho, bolo to v stredu 19. januára 2011, sme na zasadaní výboru Slovenského centra PEN s radosťou schválili nomináciu Ladislava Ťažkého na udelenie Nobelovej ceny za literatúru a rozdelili sme si úlohy, ktoré si štatút tohto ocenenia žiada splniť. O niekoľko hodín sa majster stal laureátom Večnosti.

■ SPOMIENKA

Rok po jeho smrti vyšla kniha esejí jeho priateľa Antona Blahu Rád vám protirečím a v nej aj spomienka na ich posledné stretnutie. Bolo to pred Vianocami 2010. V intímnej atmosfére sedela skupina priateľov – stavitel' Markuljak, maliar Ondrej Zimka, právnik Anton Blaha a majster. Odcitujem aspoň pár viet.

„Tešili sme sa, že Lackovi chutí, že pookral v spoločnosti, v ktorej rád sedával. Stále sa však obzeral a spytovoval sa: ‚A nepride k nám dôstojný pán docent Jozef K.? Mešká už! Nezaobľáme ho?‘ Zjavne bol netrzlivý. Spokojnosť získal, až keď duchovný vkročil do miestnosti. Odláhal mu citelne na duši, doslova ožil, akoby pokropený zo studničky Jánošíkova slza spod Vepra. ‚Som rád, že si prišiel,‘ privítal posla Božieho, ‚Môžeme si sadnúť zvlášť?‘ Opýtal sa dôstojného pána a na prevkapanie všetkých vstali a bez ďalšieho vysvetľovania odišli do inej miestnosti. Na pokojnú vianočnú jedličku dolahol nepokoj a ticho. Neobyčajné milosrdenstvo svätej noci, pozvané hlavným aktérom večera Ladislavom Ťažkým, opatrne vkročilo k nám skôr, ako mu prislúcha v požehnaný adventný deň. Vtedy sa tu stretla čistá duša Laca Ťažkého s jeho očakávaným duševným pastierom a vznášala sa nad nami ako hviezda, ktorá oznamovala príchod Spasiteľa. Pochopil som, že Jezuliatko môže prísť na svet, na krátku chvíľu, iba kvôli jednej osobe, nielen kvôli všetkým, lebo duša L. Ťažkého sa v tejto svätej predtuche spojila s večnosťou, hoci jeho pozemský život pokračoval ďalej. Zišla mi na um nedobrá predtucha, azda to nebude pre majstra posledná rozlička...“

Bola.

Rokovala komisia pre národnostné vzťahy Matice slovenskej O slovenskom juhu a právach Slovákov v ňom

Text a foto: Viliam KOMORA, predseda komisie

V polovici januára sa v Banskej Bystrici uskutočnilo rokovanie komisie výboru Matice slovenskej pre národnostné vzťahy, ktoré viedol jej predseda Viliam Komora za účasti tajomníka a člena predsedníctva MS Mgr. Mareka Hanusku. Aktívne sa doň zapojili členka výboru MS PhDr. Libuša Klučková, riaditeľka Domu MS v Šuranoch Mgr. Miroslava Kozárová a tajomníčka komisie Mgr. Margaréta Vyšná.

V rámci zasadnutia komisia prerokovala najmä problematiku slovenského juhu, zlepšenie práv a postavenia Slovákov, ktorí tu žijú, taktiež konferenciu o tejto problematike, ktorú pripraví aj tento rok Matica slovenská, a ďalšie body programu.

Členovia komisie venovali zvláštnu pozornosť príprave rokovania so Združením miest a obcí Slovenska, o čom referovala L. Kluč-

ková. V. Komora predniesol návrh, aby MS podala ministerstvu školstva podnet, ktorý by podporil aspoň zriadenie tried s vyučovacím jazykom slovenským v školách s vyučovacím jazykom maďarským, a to všade tam, kde nie sú v jednotlivých obciach aj tzv. slovenské školy.

Členovia komisie venovali osobitnú pozornosť dotazníkovému prieskumu Strediska národnostných vzťahov MS s tým, že navrhli,

aby sa rozšíril na viaceré matičné pracoviská, ktoré by na tom väčšmi participovali. Na prieskume už dlhšie pracuje pracovníčka SNV Mgr. Margaréta Vyšná, ktorá okrem iného upozornila na potrebu spracovania terminológie v oblasti národnostných vzťahov.

Tajomník M. Hanuska pripomenul, aby komisia vychádzala z pripravovanej matičnej stratégie, a vyjadril sa aj k jednotlivým bodom rokovania.

Rokovanie matičnej komisie.

M. Kozárová navrhla program pre slovenský juh s pracovným názvom Slávnosti slovenského juhu, ktoré

by boli pracovné, aj s kultúrnym programom, a Matičný týždeň v Štúrove, kde by sa v priebehu týždňa uskutočňovali slovenské folklórne vystúpenia.

V bode Rozličné komisia prerokovala ďalšie návrhy, pripomienky a námety k tejto problematike, ako aj program na ďalšie rokovanie. O záveroch rokovania komisia podá správu predsedníctvu MS.

Predseda komisie V. Komora uzavrel zasadnutie slovami: „Keby Matica nerobila to, čo robí, tak v tomto štáte pre slovenský juh a tu žijúcich Slovákov nerobí nikto nič!“ Celkom na koniec zhodnotil problematiku slovami významného matičiara a vedca prof. Mojmirá Mamojku, ktorý v tohtoročnom prvom čísle SNN povedal k postaveniu Slovenska nielen v rámci Európy, že bez Matice slovenskej „... by táto cesta bola prakticky nemožná“.

Prvý farebný portrét L. Štúra je od maliara J. B. Klemensa Obraz objednala Matica slovenská

Obraz objednala Matica slovenská a bol to jeden z najzávažnejších kultúrnych počinov Matice slovenskej pri príležitosti 10. výročia jej založenia. Po dvoch priamych, „fotografických“ portrétoch Ľudovíta Štúra, ktoré boli vytvorené súdobou reprodukčnou technikou dagerotypie (jeden sólový, druhý skupinový), prvým „umelým“ portrétom Štúrovej tváre je litografia srbského maliara Anastaža Jovanoviča zo začiatku roku 1848.

Historici a historici umenia tvrdia, že je to portrét „podľa vizuálnej pamäti“ a do istej miery ho diskriminujú, lebo Štúrovu tvár majú zafixovanú z litografie českého maliara Františka Koláča a z olejomalby slovenského maliara Jozefa Božetecha Klemensa. Jedno je však isté: Štúr a Jovanovič sa osobne dobre poznali. Štúr k „juhoslovanským bratom“ chodieval rád a dosť často. No a Jovanovič pozorne sledoval národnostno-obrodenskú snahu Slovákov i politické úsilia všetkých Slovanov v ríši. Najmä Slovanský zjazd začiatkom júna 1848 v Prahe. Z tohto snemovania sa nám zachoval obrázok – litografia Josefa Hellicha s básňou Václava Hanku, na ktorom sú zobrazení najvýznamnejší účastníci Slovanského zjazdu 1848. Prvý vľavo je Ľudovít Štúr. Jeho tvár je tu nápadne podobná Jovanovičovmu portrétu.

■ ŠTÚROVA TVÁR

Tento Jovanovičov obrázok Štúrovej tváre na Slovensku po prvý raz uverejnil Daniel Lichard ako frontispice pre svoj Časník, čiže Kalendár pre všetky stavy na rok 1857. Treba pripomenúť, že Anastaz Jovanovič vzápätí, v roku 1849, vytvoril aj litografický portrét Jozefa Miloslava Hurbana. Je to neklamný dôkaz, že pozorne sledoval vývin Slovenského

Klemensov portrét (výrez).

povstania 1848 – 1849 a podporoval naše úsilia. V poradí druhým „výtvarným“ portrétom Ľudovíta Štúra je litografia českého maliara Františka Koláča z roku 1861. Ako hovorí Olga Pavúková, bývalá dlhoročná riaditeľka Múzea Ľudovíta Štúra v Modre, unikátna dagerotypická snímka Štúrovej tváre (asi z roku 1850) mu „poslúžila ako predloha k posmrtné vyтворenej litografii“. Odvtedy až doteraz je to najfrekvencovanejší Štúrov portrét. Štúra spodobuje nielen v detaile tváre, ale i v elegantnom dobovom oblečení

od pása hore. Čas jeho vzniku nie je náhodný. Bolo to v roku Memorandového zhromaždenia v Martine, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 6. a 7. júna 1861 a na ktorom bolo prijaté Memorandum slovenského národa. Zdá sa, že tento zdvih slovenského národa po desaťročí Bachovho absolutizmu bol veľkým inšpiračným zdrojom pre českého maliara (ktorý už desaťrocie predtým litograficky zvečnil aj tvár Jozefa Miloslava Hurbana – 1849). Pravdepodobne ho namaľoval až po memorandovom zhromaždení, lebo nemá informácie o tom, že by už bol známy pred jeho uskutočnením.

■ PODOBIŽEN ZACHRÁNILI

Prvým farebným portrétom Ľudovíta Štúra je olejomalba na plátne od uznávaného slovenského maliara Jozefa Božetecha Klemensa, ktorému poslúžila Koláčova litografia. Obraz objednala Matica slovenská v roku 1872, hotový bol v roku 1873 a bol to jeden z najzávažnejších kultúrnych počinov Matice slovenskej pri príležitosti 10. výročia jej založenia. Stal sa dominantou výzdoby dvorany Matice v jej prvej sídelnej budove v Martine. Matica ho zaplatila „z prostriedkov Štúrovej základiny, vytvorenej z dobrovoľných príspevkov na postavenie náhrobného pomníka Ľudovítovi Štúrovi v Modre“. Nevisel však dlho. Matica slovenská bola v roku 1875 zrušená a jej zbierky zhabané. Našťastie, Štúrov obraz vtedajší činovníci včas zachránili. Obraz je svedectvom čulých matičných aktivít v prvom období jej pôsobenia a zároveň dôkazom, že Štúrov duch, jeho myšlienky i činy boli v slovenskom národe stále živé a že jeho pamiatku sme si vážili od samého začiatku.

Zdroj: [teraz.sk; 07/01/2016; TASR]

Divadelné návraty 2015 v Hrušove

Agilní hrušovskí divadelní ochotníci dávajú stále o sebe vedieť.

Projekt Divadelné návraty, ktorý vlní v spolupráci s Oblastným pracoviskom a Miestnym odborom Matice slovenskej v Hrušove naplnili miestni mladí matičiari, mal niekoľko častí.

Dievčatá z OMM na jar nacvičili a uviedli veselohru Jána Brloša Všade dobre – doma najstejšie. Cez vianočné sviatky si pozvali hostí z Veľkého Krtíša – Divadlo bez groša – s veselohrou Spadne z čerešní od ďalšieho významného hontianskeho folkloristu a matičiara Juraja Matiaša, ktorá mala v Hrušove už svoju 42. reprízu. Autor inšpirovaný skutočnou udalosťou priblížil zaujímavým spôsobom obdobie kolektívizácie a dedinský život s jeho radosťami i so žalosťami. Známí ochotnícki herci s takmer profesio-

nálnou rutinou odohrali pútavé predstavenie s veľkým ohlasom medzi divákmi. Za nich a organizátorov sa matičiari podakovali všetkým účinkujúcim, autorovi a režisérovi hry Jurajovi Matiašovi, ktorému zároveň pogratulovali k šesťdesiatim piatim narodeninám.

V rámci projektu sa uskutočnili i hodnotiace stretnutia ochotníckych divadelníkov. Počas vianočného obdobia sa členovia OMM v Hrušove zapájali i do iných aktivít. DFSK Ragačina spievala koledy v kostole, a tiež sa podieľali na humanitnej akcii Dobrá novina, z ktorej výťažok ide pre deti do Afriky. Zámerné rokov prežili na spoločnom podujatí pri zábave a tradičnej silvestrovske-novoročnej kapustnici.

(jb)

Dušu celonárodného podujatia v Šali je od jeho vzniku MUDr. Svetozár Hikkel.

Celonárodné kolo súťaže v prednese povestí bude v Šali 18. marca Šaliansky Matko už zvoláva

Súťaž v prednese slovenskej povesti Šaliansky Matko J. C. Hronského sa v tomto roku uskutoční už po dvadsiaty tretí raz. Hlavným organizátorom podujatia je MO MS v Šali a redakcia časopisu Sniečko v spolupráci s Maticou slovenskou v Martine a v Bratislave, MK SR, Ministerstvom školstva, vedy a výskumu SR, NOC v Bratislave, mestom Šaľa a s ďalšími krajskými a okresnými inštitúciami.

Tento XXIII. ročník Šalianskeho Matka sa začal v decembri 2015 základnými školskými kolami, v januári prebiehajú okresné kolá, vo februári budú známi víťazi krajských postupových kôl a finále súťaže – celonárodné kolo – bude 18. marca v Šali. Riaditeľka Domu Matice slovenskej v Lučenci Alena Rezková v minulých dňoch vyzývala deti z celého Lučeneckého okresu, aby sa zapojili do tejto známej súťaže. „Zatiaľ nie je možné presne povedať, koľko súťažiacich

budeme v tomto roku mať, keďže prihlášky ešte stále prichádzajú. Minulý rok sa však do nášho obvodného kola prihlásilo okolo šesťdesiat detí,“ uviedla nedávno pre agentúrny servis. Záujemcovia sú podľa propozícií rozdelení do troch vekových kategórií. Prvá je pre deti 2. a 3. ročníka, druhá pre žiakov 5. ročníka a tretia pre deti zo 6. a 7. ročníka základných škôl. Víťaz každej kategórie postúpi do krajského kola. Odtiaľ sa najlepší nominujú priamo do hlavnej súťaže 23. ročníka Šalianskeho Matka, ktorá je dielom

zaslúžilého matičiara MUDr. Svetozára Hikkela.

Súťažiaci môžu v rámci obvodových kôl, ktoré prebiehajú tento mesiac, predniesť akúkoľvek slovenskú povesť. „V minulom ročníku sme mali veľa súťažiacich, ktorí prišli s povestami práve z nášho regiónu Novohrad. Vybrali si ich napríklad z knihy miestnej spisovateľky Hany Koškovej,“ dodala na záver A. Rezková.

(co)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Vedieť tak...

... ako budeme hodnotiť tento rok na jeho konci! Ktoré predpoklady sa naplnia a ktoré nie. Ako bude vyzerať svet, ako Európa, ako Slovensko, ako Matica. Ako život bežných ľudí. Od koho, či čoho to závisí?

Sledoval som televíznu besedu na tému DNA (anglická skratka deoxyribonukleovej kyseliny, ktorá sa nachádza v bunkovom jadre a je nositeľkou genetickej informácie), v ktorej odznelo, že osudy ľudí závisia od génov, od prostredia, v ktorom žijeme, a od náhody. Keby to naozaj bolo len tak, a nie aj inak, koniec roka je už napísaný, len ho treba vylúštiť.

Skúsme. Čítal som, že Slováci môžu byť poctení, že ich populácia vykazuje okolo päťdesiat percent genetickej výbavy haploskupiny HG3, uvádzanej aj pod písmenom R1a. Naši predkovia – ako to tvrdí nikto menší ako nestor genetickej geografie Cavalli-Sforza – boli nositeľmi indoeurópskej civilizácie (vysoké percento HG3 majú aj juhoindické spoločnosti), z ktorej vznikli najväčšie kultúry dnešného sveta: grécka, rímska, európska. Aj keď – ako hovoria odborníci – otázok je viac ako odpovedí, Slováci sú pôvodnejší „mierumilovní“ Európania ako naši západní (západoeurópski) bratia. A prostredie, v ktorom žijeme, naše Slovensko? Údajne pri delení sveta Boh na nás pozabudol, a keď ho na to upozornili predkovia, žmoliac pritom pokorne klobúky v rukách, veľkoryso nám daroval Slovensko so slovami: „Darujem vám teda zem, ktorú som si nechal pre seba na odpočívanie.“ Máme teda gény i prostredie, ktoré nám umožňuje prežiť rok 2016 v pokoji. Ba ešte viac: ako štát predsedajúci Európe v druhom polroku máme šancu udržať pokoj aj v Európe.

Čítal som, že sa od nás očakáva „majstrovský kúsok diplomacie“... A tak píšem: popri génoch, prostredí, v ktorom žijeme, a nevyspytateľnej náhode predsa je tu aj miesto pre našu „slobodnú vôľu“. Môžeme, ba musíme hľadiť na svet pozitívne, urovnávať hrbole na našej dennodennej púti, vidieť v inom človeku brata a sestru, a zároveň odvrátiť všetko, čo by nám zmenilo naše prostredie a časom aj gény. Jedným slovom – konať dobro a za dobro, ak treba, aj zabojovať.

V druhej polovici februára pripravíme stretnutie na tému Poslanie Slovenska v treťom tisícročí. Skúste sa nad tým zamyslieť. Prečítajte a napíšte.

Trinásty novoročný stolnotenisový turnaj v Nitre Potešil veľký záujem účastníkov

Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre – Foto: archív D MS

Kalendár tohtoročných podujatí D MS v Nitre otvoril 5. januára Novoročný stolnotenisový turnaj. V poradí 13. ročník súťaže aj tento rok organizátori venovali pripomenutiu si Dňa výročia vzniku Slovenskej republiky. Je to symbolické gesto a vzdanie vďaka nielen tomuto dôležitému historickému medzníku, ale aj mnohým politickým, cirkevným či kultúrnym osobnostiam spoločenského života, ktoré po stáročia bojovali za myšlienku slobodnej, samostatnej slovenskej štátnosti.

Napriek zhoršenému počasiu svoju priazeň podujatiu zachovali matičiari a športovci z Nitry, Lehoty, Ivanky pri Nitre a Janíkoviec. Keďže súťažili za zelenými stolmi chceli ženy, propozície podujatia rozšírili aj o túto kategóriu. Organizátorov potešil aj záujem mladých, a tak opäť mohli opäť zaradiť aj súťažnú kategóriu detí a mládeže.

Zápolenia rozhodovali profesionálni rozhodcovia Mária Koprdová a Jarolím Koprda, ktorí

Na novoročnom turnaji v Nitre museli pre záujem "pridať" kategórie.

výsledkových listín zapísali týchto víťazov jednotlivých kategórií. Mládež: 1. miesto: Samuel Ivančík. 2. miesto: Tomáš Kiss, 3. miesto: Pavol Halvoň. Ženy: 1. Margita Rusnáková, 2. Emília

Đurková, 3. Anna Balková. Seniori do 65. rokov: 1. Peter Staník, 2. Ľuboš Bubl, 3. Milan Štefúk.

Seniori nad 65. rokov: 1. Jaro Koprda, 2. Ivan Vlčko, 3. Richard Grác 4. Milan Bako.

Výstup na Pánsku Javorinu

Jozef KORÁL, predseda OMM Veľké Hoste

Ku koncoročnému turistickým podujatiam mladých matičiarov vo Veľkých Hostiach v okrese Bánovce nad Bebravou už možno pridať prívlastok tradičné. Aj vlni 28. decembra členovia tejto neveľkej, ale agilnej OMM, priaznivci a sympatizanti spoločne už po šiestykrát uskutočnili výstup na Pánsku Javorinu v pohorí Považského Inovca. Priaznivé počasie, krásna príroda a dobrá nálada urobili aj z tohtoročného výstupu nezabudnuteľný zážitok.

Batizovské tradície

Podtatranská obec Batizovce je známa zachovávaním tradičných zvykov.

Aktívni matičiari v podtatranskej obci Batizovce pripravili na začiatku fašiangov už deviate tradičné hudobno-dramatické pásmo Kúdelná izba o zvykoch v tomto regióne v duchu hesla Zachováme tradície predkov. Dušou celého podujatia bol miestny matičný predseda Milan Pastrnák. Miestny starosta Gabriel Bodnár, ktorý donedávna aktívne vystupoval na javisku, potvrdil, že obec Batizovce bude aj naďalej podporovať uchovávanie a pestovanie zvykov a tradícií ako plnohodnotnej súčasť života dnešných ľudí. Zväčša mladí batizovskí matičiari preukázali, že bez uchovávanie a pestovania tradícií by bol život prázdnější. A že návraty do minulosti môžu byť aj poučné v tom, ako sa možno vyrovnáť s podmienkami života a prežitia jednotlivcov, rodín i národa aj v súčasnosti. Matica je na našom vidieku skutočnou pokladnicou hodnôt. Na aktivity Batizovčanov upozorňuje aj matičné video č. 33, ktoré nájdete na linke https://youtu.be/RRJfJ_5YbDM.

mt

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V poslednom vlnajšom rozšírenom čísle SNN 51 – 52 sme vám, vážení čitatelia, dali pomerne ťažkú otázku: na koľkých doteraz vydaných platidlách sa objavila podobizeň L. Štúra? Správna odpoveď mala znieť: Na piatich. Za správne odpovede odmeníme Ladislava Doboša z Michaloviec, Annu Hájsku zo Zvolena a Jána Beňa z Mošoviec. V prvom tohtoročnom čísle nás zaujímal dátum volieb do NR SR. Tie budú 5. marca 2016. Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov vecných cien: Rudolf Gracik, Oravská Jasenica; Robert Vavro, Bohdanovce nad Trnavou; Ján Kučera, Sliac.

• Aké výročie v súvislosti s L. Štúrom si pripomínate v tomto roku?

Svoje odpovede nám posielajte do 5. februára na adresu uvedenú v tiráži novin.

PRIPOMÍNAME SI

23. januára

– stoštyridsať rokov, čo umrel katolícky kňaz, spisovateľ Jonáš Záborský (1812 – 1876), osobnosť národného života

– stodesať rokov od narodenia všestrannej umelkyne Eleny Holéczyovej-Hollej (1906 – 1983); vzácnu sú najmä jej textilné výtvarné diela

– dvadsaťpäť rokov od smrti Tibora Vichtu (1933 – 1991), v novinárskej ankete označeného za filmového scenáristu storočia; nositeľa ceny Igric, scenáristu filmov Boxer smrť, Tvár v okne, Kto odchádza v daždi, Prípady pre obhajcu a i., zakladateľa Fakulty filmu a televízie na VŠMU

24. januára

– stopäťdesiat rokov od narodenia univ. prof. Svätopluka Štúra (1901 – 1981), filozofa a umeleckého kritika; v päťdesiatych rokoch nesmel publikovať a pracoval ako knihovník v Univerzitnej knižnici

– pred sedemdesiatimi rokmi začal vychádzať týždenník Kultúrny život (1946); spočiatku šíril dogmatické názory na literatúru a umenie, postupne sa však stal tribunom demokracie a v šesťdesiatych rokoch vo veľkej miere posúval k reformám politikov i verejnú mienku

25. januára

– stodvadsaťpäť rokov od narodenia slovenského tenistu a stolného tenistu Vojtecha Kehrlinga (1891 – 1937), nositeľa striebornej medaily z MS v pingpongu 1926

26. januára

– stodesať rokov od narodenia veliteľa SNP gen. Jána Goliana (1906 – asi 1945); po potlačení povstania sa skrýval v horách, ale 3. novembra 1944 ho Nemci zajali, buď zahynul v nemeckom zajatí, o čom nie je nijaký dôkaz, alebo ho odviekli do ZSSR a tam za neznámych okolností umrel

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi zomrel významný etnograf, fotograf, maliar a publicista Pavol Sochňa (1862 – 1941)

27. januára

– dvadsaťpäť rokov, čo zomrel básnik Miroslav Válek; v rokoch okupácie člen predsedníctva ÚV KSS a minister kultúry; posmrtno mu literárny vedec Valér Mikula pripravil reprezentatívny výber z tvorby pod názvom Básnické dielo (2005)

28. januára

– stodesať rokov od narodenia cestovateľa Daniela Šusteka (1846 – 1927); po gymnáziu v Banskej Bystrici precestoval monarchiu krížom-krážom, v roku 1868 sa vydal na cesty po Európe, potom cez Istanbul, Sýriu a Palestínu prešiel severnou Afrikou, navštívil britské ostrovy a Ameriku; Matica mu vydala knihu Z Terstu do Palestíny (1874)

– pred sto päťdesiatimi rokmi pri nešťastí v bani Mount Pleasant v americkej Pensylvánii zahynulo sto slovenských baníkov (1819)

– šesťdesiat rokov, čo sa u nás uskutočnil prvý priamy prenos zo zimných olympijských hier v Cortine d'Ampezzo (1956)

29. januára

– pred deväťdesiatimi rokmi zomrel v Clevelande autor prvých slovenských operiet Miloslav Francisci (1854 – 1926)

– deväťdesiatpäť rokov od narodenia jedného z najlepších našich kameramanov Františka Lukeša (1921 – 2003)

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.